

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

2020

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

Ide jager horou

„Ide jager horou, horičkou bukovou,
ide na jeleňa s tou pušočkou novou.
Kalapok zelenj, košulku karovú,
ide sobi sisti na buka zadomu.

Už slnečko zašlo za vsokú horu,
kde jeleni chodit večur na otavu.
Otava zelená, slnečko krvavé
a bilej lístočke jak pole posiate.

Jak začala sova u lisi kuvati,
už začul jagerik konaria pukati.
Ten nastalo ticho u tem tmavom lisi,
keď Zuzula čula jeleňa choditi.

A jak začal jelen u lisi ručati,
jagerik si začal pušku nabívati,
Z lisa vyšou jelen, to zviria prekrásne
a už sobi ide, kde otavka roste.

Jelenik už vyšou na zelenu lúčku,
jagerik si zložil zo zramena pušku.
Za naj vyšla hvizda na nebi padala,
toť sa silná rána v hori ozvala.

Tak jeleník upad do svojoj periny,
jak v jeseni padať listia do loziny,
Čo príroda dala, smert mu život vziala,
u meni Diana jomu poctu dala.“

Ludia pre lesy, lesy pre ľudí

4. Príhovor generálneho riaditeľa

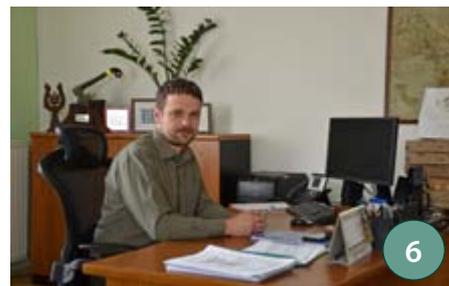
Aké sú prioritné veci, ktoré je potrebné riešiť v rámci štátneho podniku LESY SR, sme sa opýtali nového generálneho riaditeľa Ing. Mateja Vigodu.

4. Opatrenie LESY SR, š.p. v súvislosti s COVID 19

V súvislosti s COVID 19 boli v rámci štátneho podniku LESY SR zavedené opatrenia na zníženie prevádzkových nákladov štátneho podniku LESY Slovenskej republiky.

5. Personálne zmeny

V dňoch 6. a 7. apríla boli odvolaní riaditelia OZ a v nasledujúcich dňoch poverení vedením jednotlivých OZ noví, ale tiež pôvodní riaditelia. Kde nastali zmeny?

6. LESY a požiare

Nezodpovedné správanie sa návštevníkov lesa a tiež jarné vypaľovanie trávnatých porastov sú základnými zdrojmi vzniku lesných požiarov a ani tento rok sa im lesné porasty v správe štátneho podniku nevyhli.

7. Vetrová kalamita na Lesnej správe Beňuš

Situácia s veternými kalamitami, ktorá trápi OZ Beňuš od decembra roku 2019 spôsobila, že momentálne majú na LS Beňuš „na zemi“ cez 50 tisíc kubíkov, čo predstavuje ročnú ťažbu lesnej správy.

8. Analýza vplyvov predchádzajúcich období na aktuálnu finančnú situáciu podniku

Súčasný stav lesov a problémy s predajom dreva, ako hlavným zdrojom financovania činnosti podniku, nútia podnik prijať opatrenia, ktoré by viedli k zastabilizovaniu ekonomickej a finančnej situácie.

10. Elektronická dochádzka vonkajších pracovníkov THZ

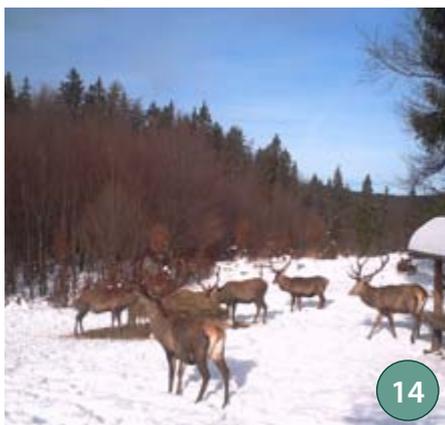
V marci minulého roka sa Odštepny závod Trenčín zapojil do pilotného odskúšania elektronickej dochádzkového systému iCARD Personal.

11. Dunajskými luhmi po novom

Lesnícky náučný chodník Dunajskými luhmi, ktorý je v súčasnosti v správe Odštepneho závodu Levice, LS Gabčíkovo, bol otvorený v roku 2005 a v roku 2019 sa dočkal zaslúženej obnovy.

12. 11 rokov od veternej kalamity v záhorských lesoch

24.7.2009 sa prehnala porastmi na OZ Šaštín víchrica, ktorej výsledkom bola kalamita s odhadovaným rozsahom škôd min. 100.000 tis. m³. Ako sa darí lesným porastom po 11 rokoch?

14. Muránska planina – génová základňa jelenej zveri a prírode blízke obhospodarovanie krajiny

Poľovný revír Muránska planina, ktorého rozloha je 7.006 ha a k nemu priľahlý poľovný revír Karafová s rozlohou 2.555 ha tvoria komplex necelých 10.000 ha génovej základne pre kvalitnú jeleniu zver pri OZ Revúca. Celková váha vlkmi strhutej a zdokumentovanej jelenej zveri v sezóne 2019/2020 v tejto génovej základni predstavuje 1.428 kg.

16. Najzávažnejšie problémy lesníctva na Slovensku a návrhy riešení

Lesné hospodárstvo nemôže ďalej byť len jednozložkovým odvetvím, ktoré zabezpečuje výrobu (dodávky) dreva. Musí sa zmeniť na dvojzložkové odvetvie, ktoré zabezpečuje jednak výrobnú činnosť, ale aj lesnícke verejnoprospešné služby. Inými slovami musí sa zmeniť na funkčne integrované odvetvie.

18. V láske k stromom

Sme radi, že sa nám opäť podarilo získať rozhovor s človekom, ktorého život je spätý s lesníctvom a lesmi na Slovensku, a tým oprášiť rubriku Lesy a ľudia.

Redakčná rada

Ing. Jozef Bystriansky
Mgr. Pavel Machava
Ing. Robert Kiš
Ing. František Fodor
Ing. Július Burkovský
Šéfredaktor:
Mgr. Anna Sliacka, PhD. (as)

Stáli prispievatelia:

Ing. Milota Nádvořníková (mn)
Mgr. Lucia Čekovská
Ing. Zdenko Kováč
Lucia Matejová
Ing. Viliam Stockmann, CSc.
Mgr. Jana Lásková

Grafická úprava:

Ing. Peter Valach

Foto na obálke:

Mgr. Anna Sliacka, PhD.

Adresa redakcie:

LESY SR, š. p.
generálne riaditeľstvo
Námestie SNP 8
Banská Bystrica
975 66
anna.sliacka@lesy.sk
+421 918 444 218

To, čo je zadarmo, si váži málokto. Dokonca aj zdravie si človek začne vážiť až vtedy, keď oň prichádza. No nie všetko dôležité cenovku má. Príkladom sú ekosystémové služby – verejno-prospešné funkcie, ktoré nám poskytujú lesy.

Za čo neplatíme, to si nevážime. V iných krajinách nemôžete len tak vstúpiť do lesa, ale na každý vstup potrebujete povolenie vlastníka. Sú krajiny, kde si nemôžete v lese nazbierať nič, a to nielen lesné plody, ale ani listy, či mach na rôzne kreatívne výtvy. Všetko si treba dohodnúť s vlastníkom, či správcou a za všetko treba zaplatiť. Mnohé krajiny majú zavedené kvóty na zber lesných plodov a vo väčšine krajín si z lesa pri jednom vstupe nemôžete odnieť viac ako dva kilogramy húb. Napríklad v Tirolsku za zber húb v chránenom území môžete dostať pokutu až 50 tisíc eur.

A už vôbec nehovorím o tom, ako na Slovensku začali vyrastať nelegálne cyklotrasy a to nielen na lesných cestách. Pre mňa je to rovnako nepredstaviteľné, ako keby sa niekto rozhodol, že sa začne voziť po dvoroch a záhradách svojich susedov a nielen na bicykloch ale napr. aj na štvorkolkách, a sťažovať sa napr. na výšku trávy alebo na dlažbu, ktorú tam vlastník použil. To už by sa asi nikomu nepáčilo.

Ísť si niekde opekať špekačky na cudzí pozemok, porušiť pri tom zákony a vyhlášky a ešte spôsobiť lesný požiar, je rovnako neakceptovateľné, ako vyhlásenie ilegálnych cyklotrás a vozenie sa po nich. A musím podotknúť, že jedno takéto jarné opekanie nám spôsobilo škodu 200.000 eur. Ak spoločnosť cyklotrasy chce, mala by sa podieľať na ich financovaní. Veď aj za jazdu na diaľnici je potrebné zaplatiť. A jedinou odplatou zo strany verejnosti za to, že akceptuje cyklistov na lesných cestách, mimochodom vybudovaných z financií získaných za vyťaženie drevo, je kritika za to, že si tieto prevádzkové cesty dovoľia využiť lesníci na účely lesnej prevádzky. To je rovnako scestné, ako keby niekto kritizoval niekoho za to, že zje jedlo.

Anna Sliacka

20. Lesnícke osobnosti

Ing. RNDr. Dezider Magic – pripomíname si 100. výročie narodenia lesníka, typológa, prírodovedca, geobotanika a autora cca 200 vedeckých a odborných prác.

prof. Karol Wagner – pripomíname si 190. výročie narodenia špičkového lesníka, ktorý spolu s profesorom Farbakom zachránili po revolúcii 1848 štíavnickú Akadémiu a špeciálne Lesnícky odbor pred zánikom.

21. Desiat' prikázani pre hôrne hospodárstvo

Boli by zabudnuté, keby Ing. Július Burkovský nemal informáciu od ich uverejnení v regionálnych novinách „Svornost“ v roku 1875.

22. Čo sa dialo v slovenskom lesnom hospodárstve pred 100. rokmi

Rok 1920 je rokom vzniku nových legislatívnych noriem, podstatne ovplyvňujúcich lesné hospodárstvo. Je to predovšetkým prijatie zákona č. 81/1920 Zb. z. a n. o prídele zabratej pôdy, tzv. prídelový zákon a zákon č. 329/1920 Zb. z. a n. o prevzatí a náhrade za zabraný pozemkový majetok, tzv. náhradový zákon.

22

24

24. Hrad Pajštún

Na pozemkoch v práva štátneho podniku sa rozprestierajú pozostatky hradu Pajštún. Ten leží nad obcou Borinka v okrese Malacky asi 20 kilometrov severne od Bratislavy v doline Stupavského potoka na juhozápadnom okraji Malých Karpát.

25. Lesnícky náučný chodník Bolešov – Krivoklát

V rámci nášho komunikačného projektu LNCH, altánky, oddychové miesta, sa nám v roku 2018 poradilo pomôcť s obnovou ďalšieho lesníckeho náučného chodníka, tentokrát na OZ Považská Bystrica.

25. Šesťdesiat rokov v horách Tribča

Tentokrát predstavujeme knihu, o ktorej vydaní mnohí z Vás netušia. Táto čiastočne autobiografická publikácia z pera Dr. Ábela prináša mnoho zaujímavých informácií z oblasti poľovníctva i lesníctva v zaujímavom regióne Tribča.

26. Tajnička • Zasmejte sa • Recept

27. Lietajúci gejzír

Aj tento unikát je dôkazom toho, že zásah človeka do nespútanej prírody naozaj môže vytvoriť skvosty, ktoré by pravdepodobne príroda sama nezrealizovala. Podte sa s nami pozrieť na lietajúci gejzír.

27. Kalendárium • Erby s nádychom lesa • Jubilea

28. Drevený matrix

Paul Kaptein je známy tím, že tému prázdnoty stvárňuje paradoxne využitím dreva, materiálu, ktorý je s prázdnotou v úplnej opozícii.

28

Príhovor generálneho riaditeľa

Vážené kolegyně, kolegovia, chcem sa vám prihovoriť z tohto miesta možno inak, ako ste boli zvyknutí.

Skúsme sa pozrieť na situáciu, v ktorej sme sa ocitli. Nebudem písať o opatreniach, aj keď tie sú v tejto chvíli veľmi dôležité. Lesníctvo prešlo dlhú cestu od Márie Terézie cez vlastné ministerstvo až k „ekonomickej samostatnosti“ na ministerstve pôdohospodárstva, kde sme dnes len chudobným príbuzným. Či chceme alebo nie, musíme si priznať, že lesníctvo na svojej trajektórii upadá. Dôvodov je niekoľko, ale my sami sme jedným z tých dôvodov. Myslieť si, že existuje cesta späť, je nepochopenie situácie. Koncept lesa, ako fabriky na drevo, skrachoval. Východisko však existuje. Áno, je to chodník nevychodený, narozdiel od toho, po kto-

rom kráčať teraz, ale správny. Prírode blízke obhospodarovanie lesa sa musí stať normou, ktorú nikto spochybňovať nebude. Len vyvážené plnenie všetkých funkcií lesa je cesta k jeho trvalosti. Rovnako nevyhnutné, bude riešenie otázok týkajúcich sa škôd zverou. Ak PBOL je krokom prvým, tak druhým krokom musí byť očistenie našej firmy v očiach verejnosti. Je potrebné sa vysporiadať s kauzami minulosti a zvýšiť tlak na transparentnosť finančných tokov. Je na nás, aby sme verejnosti trpezlivo vysvetľovali, že zavedenie primeraných platieb za ekosystémové služby, je nevyhnutné.

Spoločnosť od nás očakáva veľa. Myslím, že máme šancu uspieť.

Lesu a odvážnym slušným lesníkom zdar!
Ing. Matej Vigoda

LESY SR, š.p. a COVID 19

Opatrenie LESY SR v súvislosti s COVID 19

Opatrenia na zníženie prevádzkových nákladov štátneho podniku LESY Slovenskej republiky

K 20.3.2020 nadobudol účinnosť príkazný list generálneho riaditeľa č 2020/4.

Príkazný list stanovuje povinnosť k 30.4.2020 zrušiť všetky aktuálne neobsadené lesnícke obvody a tieto rozdeliť medzi

susediace LO. Prípadnú potrebu ponechania neobsadeného LO je potrebné riešiť do 3.4.2020. Zároveň sa zakazuje prijímať nových zamestnancov v kategórii „THZ“ okrem mimoriadnych a generálnym riaditeľom odsúhlasených prípadov.

Objednávky na tovar a služby je možné realizovať v nevyhnutnom rozsahu, ktorý je potrebný na zabezpečenie výrobných a odbytových úloh v súlade s pokynom 11184/2020-200-300.

Dňom 1. apríla 2020 nadobudol účinnosť Dodatok č. 1 ku Kolektívnej zmluve na rok 2020, ktorým sa v období 1.4.2020-30.4.2020

upravuje článok 22 Kolektívnej zmluvy nasledovne: „pre prekážku na strane zamestnávateľa nebude zamestnávateľ prideľovať zamestnancovi prácu v rozsahu 7,5 hodiny týždenne, za ktoré však bude zamestnancovi vyplácaná náhrada mzdy vo výške 60% jeho priemerného zárobku.“

V záujme zabezpečenia plnenia pracovných povinností a súčinnosti medzi organizačnými zložkami štátneho podniku LESY Slovenskej republiky sa určuje za deň prekážky na strane zamestnávateľa posledný pracovný deň v týždni.

Personálne zmeny

Zmeny vo vedení štátneho podniku LESY SR

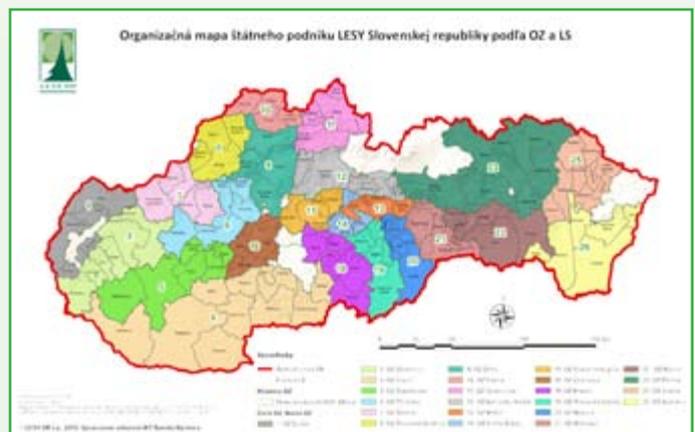
Dňa 24.3.2020 odvolal minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky z funkcie generálneho riaditeľa štátneho podniku LESY SR Ing. Mariana Staníka. Vedením štátneho podniku dňom 25.3.2020 poveril riadením štátneho podniku LESY Slovenskej republiky Ing. Mateja Vigodu.

Zmeny vo vedení OZ

V dňoch 6. a 7.4.2020 došlo na jednotlivých odštepných závodoch k odvolaniu riaditeľov a následne boli v dňoch 7. a 8.4.2020 poverení vedením jednotlivých OZ nasledujúci zamestnanci štátneho podniku LESY SR (tabuľka). Na jedenástich odštepných závodoch boli poverení vedením pôvodní riaditelia a štrnástich odštepných závodoch došlo k personálnej výmene.

č.	Odštepný závod	Udelené poverenie riadenia OZ
01	OZ Šaštín	Ing. Tibor Jančok
02	OZ Smolenice	Ing. Ivan Danček
04	OZ Levice	Ing. Tomáš Čuka
05	OZ Topoľčianky	Ing. Miloš Kuský
06	OZ Prievidza	Ing. Ján Mokry
07	OZ Trenčín	Ing. Róbert Kiš
08	OZ Považská Bystrica	Ing. Peter Chrust
09	OZ Žilina	Ing. Rudolf Padyšák
10	OZ Čadca	Ing. Roman Heleš
11	OZ Námestovo	Ing. František Poleta
12	OZ Liptovský Hrádok	Ing. Ivan Podhorec
13	OZ Beňuš	Ing. Dušan Ramaj
14	OZ Čierny Balog	Ing. Miroslav Pepich

č.	Odštepný závod	Udelené poverenie riadenia OZ
15	OZ Slovenská Lupča	Ing. Vlastimil Meniar
16	OZ Žarnovica	Ing. Slavomír Kicko
18	OZ Kriváň	Ing. Pavel Hriň
19	OZ Rimavská Sobota	Ing. Richard Jakubička
20	OZ Revúca	Ing. Ján Vavrek
21	OZ Rožňava	Ing. Štefan Zubriczký
22	OZ Košice	Ing. Ján Marcin
23	OZ Prešov	Ing. Martin Vanous
25	OZ Vranov nad Topľou	Ing. Erika Hasinová
26	OZ Sobrance	Ing. Matúš Hanko
31	OZLT Banská Bystrica	Ing. Jaroslav Uchal'
32	OZ Semenoles L.H.	Ing. Marek Šimanský

Požiar Považská Bystrica

Požiare na jar nás každoročne poriadne vytrápia

Aj keď v posledných rokoch sme zaznamenali menší počet požiarov v jarnom období, už teraz môžeme konštatovať, že táto jar bude asi historicky najhoršie obdobie, čo do vzniku požiarov a ich veľkosti v štátnych lesoch. Okrem toho nás zasiahla aj pandémia COVID 19 a tak veľa občanov je doma a taktiež von v prírodnom prostredí, z čoho potom vyplýva ďaleko väčšie riziko vzniku požiarov v lesoch. Hlavnou príčinou požiarov je vypalovanie trávnych porastov v blízkosti lesov, nezodpovedné správanie sa návštevníkov lesa a nedokonalé zahasenie ohnísk po odchode z opekačiek.

Posledný marcový a prvý aprílový týždeň je aj u nás kritický a len za pár dní evidujeme dva rozsiahle požiare v OZ Čadca cca 84 ha pričom škody sú zatiaľ vyčíslené na 200.000 eur, požiar na OZ Považská Bystrica zasiahol

cca 4,2 ha a doteraz spôsobil škody za približne 6.000 eur. Okrem týchto požiarov vznikli požiare na OZ Beňuš, Prešov, Námestovo a aj Šaštín, kde sa podarilo rýchlym zásahom rozširujúce sa požiare včas zastaviť. Náklady na hasenie sú veľmi vysoké, nakoľko pri hasení zasahuje 10 až 100 štátnych a dobrovoľných hasičov, ale aj dobrovoľníkov, ktorých organizujú aj obce podľa miestnej príslušnosti. Okrem osôb je do zásahu zapojené veľké množstvo hasičskej a obslužnej techniky a pri veľkých požiaroch je nasadaná aj letecká technika. Taktiež pri zásahoch pomáhajú aj naši zamestnanci a naši dodávatelia hlavne pri informovaní o možnostiach prístupnosti lesných porastov pri vecnej pomoci a po odovzdaní požiariska v hliadkovaní a prípadnom dohášaní lokálnych ohnísk. Túto činnosť niekedy vykonávajú aj viac ako

týždeň, všetko závisí na podmienkach, aké sú na požiarisku. Tohto roku riziko požiarov zvyšuje aj teplé, suché počasie, nedostatok vlhky v prírode a k tomu vietor, ktorý sťažuje likvidáciu požiarov.

Na základe týchto skutočností sme navrhli, aby odštepne závody začali vykonávať hliadkovaciu činnosť, hoci niektoré OR HAZZ ešte nevyhlásili čas zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiarov.

Pamätajte na to, že vypalovanie porastov je podľa zákona o ochrane pred požiarimi striktné zakázané! V prípade porušenia tohto zákazu hrozí podľa zákona fyzickej osobe pokuta až do výšky 331 €, resp. v blokovom konaní do výšky 100 €, právnickej osobe, alebo fyzickej osobe-podnikateľovi môžu hasiči uložiť pokutu až do výšky 16.596 €.

Ing. Marián Jagerčík

Požiarisko OZ Námestovo.

Vetrová kalamita na Lesnej správe Beňuš

V piatok 20-teho decembra 2019 sme sa rozlúčili s kolegami, popriali si šťastné a veselé sviatky a pripravovali sme sa na prežitie krásnych chvíľ so svojimi rodinami, a aj na zaslúžený oddych po ďalšom náročnom pracovnom roku. Túto predvianočnú atmosféru narušil v noci z 23. na 24. decembra silný vietor, ktorý bol klasifikovaný meteorologickými predpoveďami silou mohutnej víchrice až orkánu. A veru... v tejto víchrici zahučali hory, zahučali lesy a hukot sprevádzal praskot a lámanie. Vždy pri meteorologických predpovediach, ktoré sú dnes veľmi presné a vydaných výstrahách, sa nám robia s kolegami vrásky na čele a kladieme si otázku, čo nám to zase ide narobiť za škody?

Lesné porasty odolávali náporu vetra, ale svoj boj nakoniec prehrali. Živel bol silnejší... Čo nevyvrátil s koreňovým koláčom, to zlámal... a vôbec tu nešlo o monokultúrne, rovnorodé, a ešte k tomu nepôvodné porasty, ako to niektorí „znalci lesníctva“ radi interpretujú a zavádzajú, ale aj porasty zmiešané s jedľou a bukom, ba aj smrekovcom. Škody boli znásobené aj tým, že zima bola aká bola a pôda nebola dostatočne premrznutá. Severné a severozápadné prúdenie sa do našej doliny Hrona prevalilo z Tatranskej kotliny cez Jasienok a Kečku a pri prepade tlačilo k zemi, ba až valcovalo lesné porasty v lokalitách Lieskovej, Bukovinke, Makovej a súčasť aj v Zámrzlej, Velkom a Malom Zelenom. Sviatky, nesviatky, na základe platných rámcových zmlúv sme nasadili kapacity na odstraňovanie popadaných stromov cez ploty lesných veľko-škôlok v Škôlkárskom stredisku Drakšiar, aby sa počas sviatkov nedostala dovnútra lesná zver a nespôsobila škody na pestovaných sadeničkách.

V novom roku sme sa stretli a po zahájení a prianí všetkého dobrého sme už vedeli, že nás nič dobré v hore nečaká. A naše predpoklady sa naplnili. Spolu s lesníkmi sme sa vybrali počítať a zisťovať škody. Pohľad na lokality v Lieskovej, v Čiernej, na Vlčenci, alebo na Drakšiar, bol deprimujúci. Živel položil k zemi cca 25 tisíc kubíkov. A to nielen sústredené na väčších, či menších plochách, ale aj rozptýlené. Keď sme sa už pustili do práce, samozrejme rešpektujúc novú legislatívu a „ohlasovačky“, prišla na prelome 4. a 5. februára ďalšia skaza a pred decembrové škody sme si mohli napísať znamienko krát dva. Okrem niektorých a už spomínaných lokalít z decembra, kde sa škody po opätovnom vyčíňaní živila znásobili, vietor prepadol aj do lokalít Zúbra, Šnóbel, Studeno, a hlavne doliny Beňušská. Situácia sa úplne zmenila a ročnú ťažbu na rok 2020, ktorú lesná správa Beňuš plánovala, máme momentálne „na zemi“ v podobe tejto kalamity. Je to cez 50 tisíc kubíkov. Pred nami

je teda neľahká úloha, jej rýchle a včasné spracovanie, aby sme predišli a zabránili následnej podkôrnikovej kalamite. A to sme sa ešte úplne nevyrovnali s vlnajúcou podkôrnikovou kalamitou.

Boj s časom a podkôrným hmyzom však nie sú jediné. Začínáme sa boriť na jednej strane s problémami s odbytom drevnej hmoty, na druhej s tými, ktoré nám priniesla súčasná legislatíva na úseku ochrany prírody a krajiny, a to už spomínané ohlasovanie náhodnej ťažby (kalamity) na príslušné orgány a štátnu ochranu prírody, ku ktorej sa môžeme, alebo musia vyjadriť, v závislosti od stupňa ochrany prírody, v ktorom náhodná ťažba vznikla. Po počiatočných súhlasných stanoviskách sa dostávame k obmedzeniam, ku konaniam v niektorých porastoch, čo znamená stratu času v spracovaní... A to si myslím, že nie sme na tom s obmedzeniami ešte tak zle, ako kolegovia v iných častiach nášho podniku resp. nešťátnych subjektov. Na Lesnom celku Beňuš je 75% tejto NŤ v II. stupni – OP NAPANTu, 5% v II. stupni – OP Muránska Planina, 18% v I. stupni a len 2% v III. stupni ochrany NAPANTu. Čaká nás veľmi náročný rok, a aj viac za sebou nasledujúcich. Veď spracovaním sa to nekončí, príde na rad sadenie, zabezpečenie a pestovanie nového lesa na plochách, ktoré „zrúbal a zdrancoval“ prírodný živel. Taktiež nás čaká mnoho argumentov na vysvetľovanie a obhajobu svedomitej niekoľko generáčnej práce lesníkov, na ktorú sa v poslednom období znáša neskutočné množstvo lží, zavádzania a znevažovania. Nenechajme si už načisto vziať lesnícku hrdosť a česť.

Pesimizmus však nie je na mieste, hor sa do práce, hora volá. Pomaly sa prebúdzajú a volá o pomoc s momentálnou kalamitou. Tú sama nezvládne... a kto vie, čo ju ešte čaká?

Najdôležitejšie je a nielen v týchto chvíľach hlavne veľa zdravia kolegyné a kolegovia. LESU ZDAR!

Ing. Martin Kovalčík – vedúci LS Beňuš

Analýza vplyvov predchádzajúcich období na aktuálnu finančnú situáciu podniku

Finančná situácia veľkých účtovných jednotiek, a tou LESY SR š.p. bezpochyby sú, je ovplyvnená viacerými faktormi. Okrem tvorby prevádzkového hospodárskeho výsledku ju ovplyvňuje aj výška investícií do dlhodobého majetku, stav vytvorených rezerv a opravných položiek, odložená daň z príjmov právnických osôb, stav výnosov budúcich období a ďalšie menej závažné vplyvy.

Aby bolo možné spoľahlivo identifikovať tieto vplyvy, je potrebné získať údaje za dlhšie časové obdobie, v tomto prípade som ich zistila a analyzovala od r. 2005 do r. 2019. Podnik sa po svojom vzniku v r. 1999 musel vysporiadať s rôznymi problémami, jedným z nich bolo dotvorenie opravných položiek (ďalej len OP) k nedobytným pohľadávkam, čo v r. 2006 predstavovalo už takmer 15 mil. eur. Vplyv tvorby opravných položiek k pohľadávkam, ale aj k zásobám a dlhodobému majetku má vplyv na HV ako náklad, ale nie je finančným výdavkom. „Opravná položka“ predstavuje korekciu – účtovné zníženie hodnoty majetku, ktoré môže mať len dočasný charakter, ale v prípade LESOV SR a ich nedobytných pohľadávok, išlo už o vyjadrenie aj trvalých strát na HV z dôvodu, že tieto pohľadávky takmer na 100% museli byť nakoniec odpísané ako nevyžiadateľné. **Podľa informácií z podsúvahového účtu za uplynulé obdobie do konca r. 2019 bolo celkom odpísaných 30 mil. EUR nevyžiadateľných pohľadávok. Táto suma predstavuje prvý veľký negatívny vplyv na finančnú situáciu podniku, s ktorou sa musel vysporiadať úsporou v iných nákladových výrobných, resp. režijných položkách.**

Z kategórie opravných položiek bola v minulosti vytvorená aj OP k dlhodobému majetku (ďalej DM) vo výške cca päť mil. EUR, ktorá rovnako predstavuje účtovný náklad, ktorý znižuje hodnotu dlhodobého majetku, ale v skutočnosti nie je finančným výdavkom. Tento náklad má podobný charakter ako účtovný odpis majetku, ktorým sa postupne znižuje jeho účtovná hodnota. OP k DM má dočasný charakter, vysporiada sa pri prípadnom predaji majetku, alebo ak sa jedná o trvalé zníženie hodnoty, tak sa zúčtuje vo forme mimoriadneho účtovného odpisu. Pri predaji majetku sa zostatková cena majetku považuje za vlastný zdroj financovania reprodukcie DM spolu s účtovnými odpismi. Preto je dôležité správne nastavené účtovné odpisovanie majetku, aby zodpovedalo jeho reálnemu opotrebovaniu a zároveň aby vytváralo aj dostatoč-

né zdroje na jednoduchú reprodukciu DM. Avšak situácia v investičnej oblasti si vyžaduje rozšírenú reprodukciu (dôvodom je aj neporovnateľná základňa – nízka obstarávací cena stavieb v minulosti, ktorá sa ešte odpisuje – v porovnaní so súčasnou cenou stavieb, pri dlhej odpisovej dobe napr. 50, ale aj 77 rokov pri budovách). Preto, keď je vlastná tvorba zdrojov z odpisov nepostačujúca, využívajú podniky cudzie zdroje, ako sú napr. investičné úvery a dotácie, aby získali dodatočné zdroje a neovplyvnili vyššou investičnou činnosťou negatívne prevádzkové potreby podniku a jeho finančnú stabilitu.

Analýza údajov súvisiacich s investičnou činnosťou:

V rokoch 2005-2019 podnik spolu investoval do obstarania DM sumu 318 mil. eur. Na financovanie investícií sa podieľali vlastné zdroje z odpisov a zostatkových cien vyradeného majetku spolu vo výške 241 mil. eur, zdroje z investičných dotácií boli spolu vo výške 49 mil. eur, investičné úvery neboli čerpané. Rozdiel medzi zdrojmi spolu a výškou investícií predstavuje kumulatívne takmer 28 mil. eur v prospech vyšších investícií. Je tu samozrejme aj ďalší zdroj financovania, ktorý by bolo možné použiť a to zisk z predaja DM. Tento zisk kumulatívne za obdobie r. 2005 až 2019 dosiahol výšku takmer 35 mil. eur. Časť tohto zisku bola použitá na financovanie majetkovo-právneho usporiadania pozemkov a iného majetku štátu v kumulatívnej výške 11 mil. eur, rozdiel 24 mil. eur bol ako súčasť dosiahnutého HV po zdanení rozdelený do fondov podniku, resp. bol súčasťou odvodu zo zisku zakladateľovi, ktorý za sledované obdobie bol realizovaný vo výške 62 mil. eur.

Podnik využíval na financovanie rozšírenej reprodukcie voľné finančné zdroje, ktoré sa postupne vytvorili z vytvorených prevádzkových rezerv. Prevádzkové rezervy sa zvýšili postupne od r. 2006 zo sumy 21 mil. na sumu 41 mil., čo predstavuje nárast o 20 mil. eur. Prevádzkové rezervy sú tvorené na základe interných metodických postupov systematicky na budúce výdavky a z hľadiska časového použitia sa rozdeľujú na krátkodobé a dlhodobé. Krátkodobé rezervy sa použijú v nasledujúcom účtovnom období, dlhodobé rezervy sa použijú v časovom horizonte, ktorý je dlhší ako nasledujúci kalendárny rok. Dlhodobé rezervy predstavujú priemerne 57% všetkých rezerv, a preto môžu byť využívané ako dočasný zdroj financovania rozšírenej reprodukcie dlhodobého majetku. Na konci roka 2019 pred-

stavujú dlhodobé rezervy výšku takmer 24 mil. eur. Z hľadiska použitia rezerv, v r. 2019 krátkodobá a dlhodobá rezerva na pestovnú činnosť tvorila 50% celkových rezerv, čo je takmer 21 mil. eur. Dlhodobá časť tejto rezervy je vo výške 11,5 mil. eur, krátkodobá časť 9,5 mil. eur. Za obdobie od r. 2006 po r. 2019 stav rezervy na pestovnú činnosť stúpil o 13,6 mil. eur, z toho za posledných päť rokov stúpil o 8,6 mil. eur. Súvisí to aj s nárastom ťažby dreva a z toho vyplývajúcimi úlohami v pestovnej činnosti. Za posledných päť rokov ťažba bola nadpriemerne vysoká, hlavne v r. 2018 a v r. 2019.

Za dočasný dlhodobý zdroj financovania investícií možno považovať aj „odloženú daň z príjmov PO“, ktorá v praxi predstavuje „rezervu na budúce daňové povinnosti“. Vznik odloženej dane priamo súvisí s investovaním do dlhodobého majetku ako sú stavby, napr. lesné cesty, kde vzniká veľký rozdiel medzi daňovým odpisovaním (20 rokov) a účtovným odpisovaním (50 rokov). Na konci roka 2019 suma odloženej dane činí 15 mil. eur, ktorá zlepšuje finančnú situáciu podniku. Za predpokladu, že v budúcnosti nestúpne sadzba dane z príjmov PO, možno ju považovať za pomerne stabilný zdroj voľných finančných prostriedkov podniku na investície do DM.

Používanie rezerv ako finančného zdroja na investovanie je možné v časoch, keď je priaznivá ekonomická situácia, nevznikajú pohľadávky, nezvyšuje sa stav nepredaných výrobkov a neklesá prevádzkový zisk. Pri vzniku takejto situácie, keď chýba tvorba prevádzkových finančných zdrojov, zhoršuje sa finančná situácia podniku spôsobená aj vysokým kumulatívnym objemom investícií, je potrebné to riešiť dočasne prevádzkovým, resp. investičným úverom, podľa výhodnosti úrokovej sadzby, prípadne dočasne utlmiť investičnú činnosť ak je to možné.

V minulosti, hlavne v období r. 2009-2012 došlo k zníženiu výdavkov na investície po predchádzajúcom období, keď v r. 2006-2008 došlo k výrazne vyššiemu investovaniu ako boli vlastné zdroje. V r. 2008 boli investície zamerané do protipožiarneho lesných ciest, ktoré boli financované z eurofondov s časovým posunom úhrady z PPA až v r. 2009. V r. 2008 bola však aj prevádzková činnosť dotovaná z eurofondov vo výške 11 mil. eur, čo sa aj významne prejavilo v medziročnom náraste HV oproti r. 2007.

Táto analýza súčasnosti, ale aj minulosti nám dáva možnosť vidieť na konkrétnych

Rok	Ťažba dreva v m ³	HV po zdanení celkom v tis. €	HV – podiel zisku z predaja majetku v tis. €	HV PČ a ŤČ po rozpustení réžii v tis. €	HV z PČ a ŤČ na 1 m ³ ťažby dreva v €	Odvod zo zisku MPRV SR v tis. €	Daň z príjmov PO splatná a odložená	Dotácie prevádzkové z eurofondov v tis. €	Stav rezervy na PČ vrátane ochrany lesa tis. €	Priemerný stav rezervy na PČ na 1 m ³ v €
2007	4 301 166	2 840	998	13 515	3,14	0	325	0	13 624	3,17
2008	4 718 547	7 262	4 391	15 538	3,29	6 639	1 993	11 094	3 740	0,79
2009	3 755 368	322	5 479	6 506	1,73	0	732	275	4 176	1,11
2010	3 813 043	1 709	3 410	11 148	2,92	0	750	2 687	9 775	2,56
2011	4 406 201	14 862	929	27 789	6,31	0	3 828	5 373	8 901	2,02
2012	3 955 130	12 693	1 311	23 796	6,02	20 000	2 896	2 518	6 164	1,56
2013	3 986 570	8 392	2 513	21 136	5,30	5 000	1 880	1 667	8 401	2,11
2014	4 104 432	9 096	2 622	13 646	3,32	5 000	2 937	828	9 555	2,33
2015	4 205 685	7 790	2 349	14 757	3,51	5 300	2 541	1 428	12 067	2,87
2016	4 322 864	7 281	2 037	14 537	3,36	5 300	1 282	0	13 112	3,03
2017	4 309 666	7 522	124	14 953	3,47	5 000	1 783	24	14 516	3,37
2018	4 566 090	5 232	1 128	14 319	3,14	5 000	1 521	503	19 214	4,21
2019	4 456 788	3 030	1 680	10 431	2,34	5 000	1 017	305	20 699	4,64
Spolu	54 901 550	88 031	28 971	202 071	3,68	62 239	19 164	26 702		

Vývoj vybraných ukazovateľov š. p. vplývajúcich na finančnú situáciu za obdobie r. 2005 - 2019 v tis. €

Ukazovateľ podľa rokov	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	spolu za obdobie	Rozdiel v stave ukaz. r. 2019 - 2005
Ťažba dreva v m ³ celkom	4 459 406	3 996 269	4 301 166	4 718 547	3 755 368	3 813 043	4 406 201	3 955 130	3 986 570	4 104 432	4 205 685	4 322 864	4 309 666	4 566 090	4 456 788	63 357 225	
HV po zdanení	2 714	2 750	2 840	7 262	322	1 709	14 862	12 693	8 392	9 096	7 790	7 281	7 522	5 232	3 030	90 781	
Odvod zisku zakladateľovi MPRV SR	0	0	0	6 639	0	0	0	20 000	5 000	5 000	5 300	5 300	5 000	5 000	5 000	62 239	
Účty v bankách	13 042	9 395	7 373	19 681	7 665	22 604	40 329	30 849	45 140	41 020	47 046	21 988	42 168	34 711	21 229		8 187
Obstaranie DM - investície	18 304	23 782	23 548	32 921	3 352	11 118	15 733	14 571	17 842	19 037	18 720	48 092	23 899	24 183	23 226	318 328	
Vlastné zdroje - odpisy a ZČ pred.maj.	11 421	12 574	16 984	18 688	17 569	17 057	15 177	15 099	15 893	14 086	15 041	14 811	17 503	18 982	20 364	241 249	
cudzíe zdroje - dotácie a prisp.z EF	904	0	150	0	11 345	889	498	9	107	394	261	29 479	3 541	302	385	48 264	
Rozdiel obst.DM a vl.a dotačných zdrojov	5 979	11 208	6 414	14 233	-25 562	-6 829	58	-536	1 842	4 557	3 418	3 802	2 855	4 899	2 477	28 815	
HV z predaja majetku	2 602	3 255	998	4 391	5 479	3 410	929	1 311	2 513	2 622	2 349	2 037	124	1 128	1 680	34 827	
Náklady na majetkové vysporiadanie	1 498	1 774	2 053	1 572	187	1 136	1 123	68	22	57	32	441	390	358	270	10 982	
Stav rezerv na pestovnú činnosť	7 094	8 772	13 624	3 740	4 176	9 775	8 901	6 164	8 401	9 555	12 067	13 112	14 516	19 214	20 699		13 605
Stav ostatných prevádzkových rezerv	13 895	14 244	12 197	10 768	9 768	13 318	12 405	13 411	17 048	18 560	18 316	22 067	23 489	25 686	20 448		6 553
Stav rezerv spolu	20 989	23 016	25 821	14 508	13 944	23 093	21 306	19 575	25 449	28 115	30 383	35 179	38 005	44 900	41 147		20 158
medziročná zmena stavu rezerv	9 410	2 027	2 805	-11 313	-564	9 149	-1 787	-1 731	5 874	2 666	2 269	4 796	2 826	6 895	-3 752	29 568	
Opravné položky k aktívam celkom	21 183	19 443	18 993	20 679	20 418	21 341	19 008	17 424	21 706	21 130	15 508	14 404	13 765	12 374	12 995		-8 188
Odložená daň - stav záväzku	2 353	4 060	4 385	6 378	6 899	7 701	11 470	12 603	11 760	13 738	12 438	12 835	13 678	14 287	15 303		12 950
Prevádzkové výnosy - eurofondy	0	0	0	11 094	275	2 687	5 373	2 518	1 667	828	1 428	0	24	503	305	26 702	

vybraných ukazovateľoch – údajoch za obdobie r. 2005 až 2019, aké sú **možnosti efektívneho financovania rozšírenej reprodukcie dlhodobého majetku pri maximálnom využívaní dočasne voľných vlastných zdrojov vo forme rezerv a opravných položiek k dlhodobému majetku. Pokiaľ je potreba rozšírenej reprodukcie dlhodobá, resp. trvalá, javí sa ako nevyhnutné posilniť financovanie investícií z vytvoreného zisku a to tak, že sa disponibilný zisk použije na navýšenie základného imania a nie na odvody zo zisku zakladateľovi, alebo na tvorbu podnikových fondov, ktoré sú nie až tak nevyhnutné pre bezproblémový chod podniku.**

Za sledované obdobie bolo vo forme odvodu zo zisku uhradené zakladateľovi celkom 62 mil. eur, z toho najviac v r. 2012 a to 20 mil. eur. Až v r. 2020 podnik z odvodu zhoršujúcich sa ekonomických ukazovate-

ľov dosiahol, aby bol odvod zo zisku pre rok 2020 zrušený.

Súčasný stav lesov a problémy s predajom dreva, ako hlavným zdrojom financovania činnosti podniku, nútia podnik prijať opatrenia, ktoré by viedli k zastabilizovaniu ekonomickej a finančnej situácie. Pokiaľ je to možné, je potrebné využiť možnosti získania ďalších dodatočných zdrojov príjmov, napr. z čím najefektívnejšieho predaja DM a prenájom majetku, ale aj žiadať štát o úhradu ekosystémových služieb lesa v oblastiach, kde nie je možné hospodáriť bežným spôsobom z dôvodu rôznych obmedzení. Z údajov za r. 2009 kedy hospodárenie podniku najviac negatívne ovplyvnila hospodárska kríza bolo zistené, že na dosiahnutom HV + 322 tis. eur bol podiel zisku z predaja majetku vo výške + 5.479 tis. eur. O niečo lepšia bola situácia v r. 2010, kde bol HV + 1.709 tis. eur pri zisku z predaja + 3.410 tis. eur. Aj keď v r. 2018 a 2019 už poklesol dosiahnutý HV,

ale podiel vytvorenej rezervy na pestovnú činnosť na 1 m³ vyťaženého dreva dosiahol najvyššiu sumu od r. 2007 a to 4,64 eur, pričom v časoch historicky najvyššieho dosiahnutého HV v r. 2011 to bolo len 2,02 eur – toto je možné hodnotiť ako pozitívny vývoj.

Aj na základe týchto údajov je možné konštatovať, že napriek mnohým kritickým pohľadom na hospodárenie podniku v posledných rokoch, možno z údajov z minulosti vidieť ako v „dobrých časoch“ r. 2011-2014 bol vytvorený HV použitý hlavne na odvody zo zisku vo výške 30 mil. eur a nie na tvorbu rezerv na „ťažšie časy“. Podľa môjho názoru hodnotenie HV podniku za daný rok bez zohľadnenia iných dôležitých údajov aktív a pasív, ktoré vyjadrujú kumulované údaje od jeho vzniku, je nepostačujúce pre utvorenie si objektívneho obrazu o jeho možnom ďalšom ekonomickom vývoji.

Ing. Jana Jagerčíková

Elektronická dochádzka vonkajších prac THZ

Všetko začalo smrteľným úrazom lesníka na OZ Trenčín a následnou kontrolou z Inšpektorátu práce nám bola uložená úloha zlepšiť „sledovanie“ zamestnancov. Následne sme oslovili dodávateľa programového vybavenia dochádzkového systému ICARD ATOS Siemens, od ktorého máme na všetkých OZ a GR nainštalované snímače pre snímanie dochádzky zamestnancov prostredníctvom kariet, so zadaním na vývoj aplikácie pre mobilné snímanie dochádzky zamestnancov vonkajšej prevádzky.

Aplikácia z pohľadu používania patrí k jednoducho ovládateľným aplikáciám. Inštalácia si vyžaduje dodržať presný postup, preto sa musí aplikácia inštalovať jednotlivu a osobne s každým vedúcim LO. Po správnej inštalácii fungovala v každom MT. Dĺžka skúšobnej prevádzky bola cca päť mesiacov. Momentálne je inštalácia mobilnej dochádzky zastavená pre COVID – 19. Zamestnanci na pracovnej pozícii SIS by denne prichádzali do styku s veľkým počtom užívateľov a mobilných telefónov. Ale aj tak prebehlo ca 300 inštalácií na rôznych typoch mobilných telefónov, samozrejme okrem taktikových. V ostrej prevádzke máme zamestnancov na GR (oblastní kontrolóri), ktorí nemajú možnosť snímať sa na pracovisku.

Prenos údajov zo snímania v mobilnom telefóne pri zapnutom mobilnom pripojení je okamžitý (online) do databázy ICARD ATOS, kde si môže nadriadený zamestnanec, mzdový účtovník, personalista overiť tieto snímania. Samozrejme najväčším prínosom

je prenos týchto údajov do spracovania miezd v podsysteme SOFTIP PROFIT PaMR. Tým pádom odpadá dvojitá evidencia dochádzky. To isté bude platiť aj pre vonkajšiu prevádzku – prepojenie na mzdy... Dĺžka inštalácie pre skúsenejšieho užívateľa netrvá viac, ako tri minúty.

Ing. René Turzák
Programátor analytik OIKT

Skúsenosti s testovaním mobilnej aplikácie iCARD PERSONAL v praxi

V marci minulého roku sa Odštepny závod Trenčín zapojil do pilotného odskúšania elektronického dochádzkového systému iCARD Personal. Cieľovou skupinou boli vedúci lesníckych obvodov. V rámci nášho závodu sme vybrali jednu lesnú správu. Termín začiatku odskúšania bol stanovený na 1. apríla 2019. Pre úspešné zvládnutie sme urobili krátke školenie a každému bola nainštalovaná aplikácia iCard ED pre elektronické snímanie. Aplikácia je užívateľsky veľmi jednoduchá. V krátkej dobe ju všetci ovládali. Keďže išlo o skúšobnú prevádzku, bolo možné zadávať a skúšať rôzne možnosti, podľa ponuky verzie.

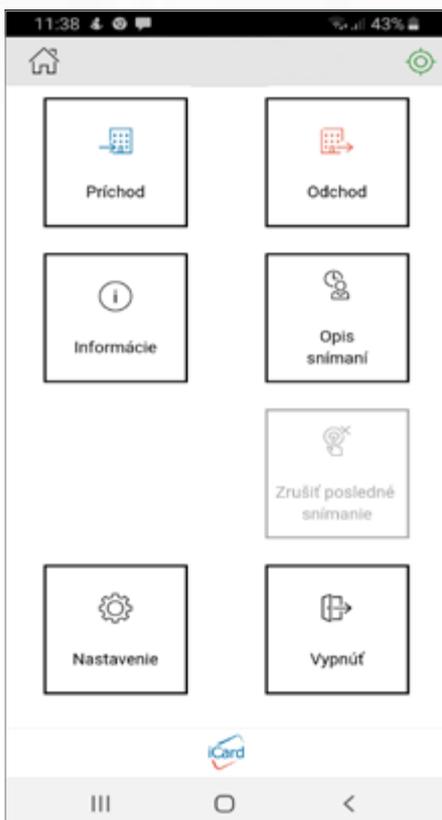
Naším cieľom bolo technicky zistiť, ako sa správa systém a následne ako postupy zvládajú naši zamestnanci. Testovanie prebiehalo od apríla do augusta. Začiatok a koniec pracovnej doby na predmetnej lesnej správe je určený od 6:00 hodiny do 14:00 hodiny. Niektorí užívatelia narážali na prob-

lém v tom, že aplikácia často nefungovala. Príčinou bolo, že si z úsporných dôvodov vypínali mobilné dáta a wifi, čím znemožnili odoslanie evidencie. Po zapnutí pripojenia im mobilný telefón okamžite začal sťahovať update systému, mobilný telefón sa začal spomaľovať a neznalosť stavu vyvolávala negatívne reakcie. Kým sme „vychytali tieto ne-duhy“, chvíľu to trvalo. Bolo veľkým plusom, že už v tom čase bola lesná správa pokrytá wifi signálom.

Vedúci LS mal prehľad o tom, kto je v práci, kde, kedy začínal a končil. Z nášho pohľadu je to veľké plus aplikácie. Komplikácie sme samozrejme zaznamenali. Napríklad u jedného vedúceho lesného obvodu, ktorý býva v obvode svojho LO, v hájovni, ktorá je aj zhromaždisko, odkiaľ pravidelne vychádza na pracoviská do porastov, nedokázal svojím mobilným telefónom načítať GPS súradnice a ani nemal pokrytie signálom Orange. Z toho dôvodu bolo potrebné každé ráno merať cestu do neďalekej obce, aby si dochádzku zapísal. Iný typ mobilného telefónu súradnice snímali. Nevieme posúdiť, či to bolo typom mobilného telefónu (Samsung Galaxy XCOVER 4), alebo jeho konkrétnym kusom.

Celkovo môžeme konštatovať, že systém je použiteľný. Možno práve aj elektronický dochádzkový systém napomôže odhaliť problémy lesníckej prevádzky a zviditeľní obetavosť vonkajších zamestnancov, ktorí sú dušou a telom lesníci.

zamestnanci OZ Trenčín

Turzák René, Ing. (63467)	
100 Odpracované hodiny	7:30
108 Obed prestávka	0:30
900 Odpracované spolu	7:30
950 Hodiny celkom	7:30
980 Nominálny fond	7:30
999 Rozdiel	0:00
G01 Plán GL	0:01
G03 Nárok na GL	0:01
25.3.2020	
Deň	Mesiac

Turzák René, Ing. (63467)	
010 Hodiny na zaplataenie	135:00
100 Odpracované hodiny	137:02
108 Obed prestávka	9:00
900 Odpracované spolu	137:02
950 Hodiny celkom	137:02
980 Nominálny fond	135:00
999 Rozdiel	2:02
D01 Dovolenka Prenos	10,00
D02 Dovolenka Nárok	30,00
D05 Dovolenka Čerpanie	1,00
25.3.2020	
Deň	Mesiac

Dunajskými luhmi po novom

Pramica pred opravou.

Pramica po oprave.

Altánok pred opravou.

Altánok po oprave.

Patrí k najkrajším a najzaujímavejším náučným chodníkom, ktoré vybudovali lesníci zo štátneho podniku LESY SR. V priebehu druhého polroka 2019 sa dočkal zaslúženej obnovy.

Lesnícky náučný chodník Dunajskými luhmi, ktorý je v súčasnosti v správe Odštepného závodu Levice, LS Gabčíkovo, bol otvorený v roku 2005. Prechádza jedinečným prostredím dunajských lužných lesov rastúcich v území ramenných sústav Dunaja. Jednotlivé náučné tabule chodníka informujú návštevníkov o rozmanitej faune a flóre tohto územia, o rieke Dunaj ako veľtoku Európy, ale aj o hospodárení v lužných lesoch. Atraktívnou súčasťou prehliadky chodníka je plavba na lodi. Chodník je preto otvorený len sezónne, spravidla od mája do polovice októbra.

Keďže v bezprostrednej blízkosti sa nachádza turisticky veľmi frekventované Vodné dielo Gabčíkovo, ani Lesnícky náučný chodník Dunajskými luhmi nemá o návštevníkov núdzu. Prichádzajú tu turisti z rôznych kútov Slovenska i Maďarska, atraktívny je pre rybárov aj cykloturistov. Prístupová cesta k nemu je dokonca vhodná aj pre telesne hendikepovaných ľudí. Deti, ktoré tu prichádzajú v júni v rámci školských výletov, si môžu na vyhradenom mieste nielen opekať, ale dozvedieť sa aj niečo nové o lesníckej práci a hospodárení v okolitých lesoch počas besied s tunajšími lesníkmi.

Vysoká návštevnosť si za roky existencie náučného chodníka vybrala svoju daň. „Boli tu turistami poškodené stoly pri ohnisku či rákosový úplet okolo altánku. Na zlom stave náučného chodníka sa však podpísali aj viaceré záplavy. Počas nich býval chodník niekedy zaplavený až nad strechu altánku,“ hovorí Jozef Habara, vedúci LS Gabčíkovo. „O obnove náučného chodníka, ktorá by bola hradená z eurofondov, sa uvažovalo už v roku 2014 v rámci cezhraničnej spolupráce s Maďarskom. Maďarský partner však nakoniec od projektu odskočil,“ doplní.

S obnovou chodníka sa tak začalo až v roku 2019. Investovaných bolo celkovo takmer 7.500 €, z toho 4.000 € v rámci mini projektu GR a 3.430 € tvorili vlastné prevádzkové zdroje OZ. „S použitím týchto

financií sa nám podarilo opraviť pramicu, teda čln, ktorým realizujeme plavby po ramene Dunaja. Pramica mala prehrdzavené dno, takže druhá komora bola plná vody a plavba s ňou nebola možná. Museli sme ju vybrať z ramena Dunaja žeriavom a previezť do dielni Vodného diela Gabčíkovo. Až po vyzdvihnutí z vody a natlakovaní dna sa zistilo, že nejde len o malú dierku v spodnej časti pramicy, ako sme si pôvodne mysleli. Bolo nutné urobiť úplne nový spodok člna, keďže ten pôvodný bol celý deravý,“ vysvetľuje Jozef Habara. „Taktiež sa nám podarilo obnoviť náter veľkej pramicy, ktorá je vystavená na náučnom chodníku. V minulosti slúžila na prevoz dreva. Po Dunaji ju tlačila malá pramica, na ktorej dnes vozíme návštevníkov, sadenice na zalesňovanie ostrovov, lesných pracovníkov i stroje na pontóne,“ doplní vedúci LS Gabčíkovo.

Okrem opravy člnov sa pristúpilo aj k obnove ďalších súčastí náučného chodníka. „Opravili sme striešku na stojane s drevinami rastúcimi v inundácii Dunaja. Upravili sme okolie chodníka, ktoré bolo porastené bujnou vegetáciou. Podarilo sa nám tiež opraviť rákosovú strechu na altánku. V minulosti sa takéto rákosové úplety vyrábali aj priamo na LS Gabčíkovo, ale postupne ich nahradili modernejšie technológie v stavebníctve a výroba sa tak zastavila. Rákosie potrebných rozmerov na strechu sme zohnali až v Maďarsku,“ spomína Jozef Habara.

Obnova Lesníckeho náučného chodníka Dunajskými luhmi však zďaleka nie je ukončená. „Zostalo nám obnoviť a aktualizovať informačné tabule na chodníku. Ak to situácia dovoľí, chceli by sme tiež vybudovať rozhľadňu na pozorovanie vodného vtáctva a okolitej prírody, ktorá by mohla slúžiť aj pre imobilných návštevníkov. Ďalej by sme chceli doplniť lavičky a stojany na bicykle, ako aj zmodernizovať ohnisko, ktoré by okrem opekania slúžilo aj na grilovanie,“ približuje víziu do budúcnosti Jozef Habara.

Kolegom lesníkom z OZ Levice želáme, aby všetky tieto ich plány mohli byť zrealizované a zaujímavému náučnému chodníku Dunajskými luhmi sa tak dostalo komplexnej obnovy.

Ing. Jozef Habara, Mgr. Lucia Čekovská

11 rokov od veternej kalamity v záhorských lesoch

Záhorská nížina, oblasť viatych pieskov, je z lesníckeho hľadiska jedinečná. Takéto prírodné podmienky a spôsob hospodárenia sa v inej časti Slovenska nevyskytujú. Dominantnou drevinou je borovica lesná, v niektorých oblastiach vytvára zmiešané porasty s agátom. Na živnejších pôdach a v terénnych depresiách sa nachádzajú i porasty duba, brezy a jelše. Predpokladá sa, že na časti Záhoria v minulosti rástli riedke dubovo-borové lesy a po značnej časti územia sa presúvali pohyblivé pieskové duny, ktoré zasypávali poľnohospodársku pôdu a často i ľudské obydľia.

Hlavne z dôvodu stabilizácie týchto pohyblivých pieskových dún sa začalo okolo r. 1650 so zalesňovaním Záhoria, v oblasti Lozorna. Zo začiatku sa hodne zalesňovalo sejbou. Až neskôr sa začalo zalesňovať jednoročnými borovicovými semenáčikmi. Na pálfyovských majetkoch sa spomína zalesňovanie v 17. storočí a ešte v rokoch 1690, 1691, 1695. V okolí Veľkých Levár gróf Kollonich vysádzal borový les v rokoch 1691 a 1695. Czoborovci v okolí Moravského Jána vysádzajú borovice v roku 1698. Na panstve Holíč a Šaštín nastal obrat k lepšiemu až v roku 1736, keď panstvá kúpil František Lotrinský, manžel Márie Terézie. I z ďalších rokov sa zachovalo niekoľko kusých správ o vysádzaní borovic na viatych pieskoch – Studienka, Borský Jur, Gbely, Lakšárska Nová Ves, Veľké Leváre, Malacky, Plavecký Štvrtok. Lesov stále pribúdalo, najmä zalesňovaním nevyužitých a neúrodných poľnohospodárskych pozemkov.

Veterná smršť.

V dávnej minulosti najväčšie škody na zalesnených plochách spôsobovalo pasenie hospodárskych zvierat, hlavne kôz. Veľkým problémom bolo i sucho, burina a pandravy chrústa. Z biotických škodcov v minulosti spôsobovali totálny žer mnišky (*Lymantria dispar* L. a *Euproctis chrysochea* L.), priadkovce (napr. *Malacosoma neustria* L.), mora borovicová (*Panolis flamma* L.), piadivka tmaovoškvrnná (*Bupalus piniarius* L.) a hrebenárky (*Diprion* sp.). Kalamity spôsobené podkôrným hmyzom sa v historických prieskumoch nespomínajú.

Veľké škody spôsobovali i požiare. Pri najväčšom lesnom požiari v r. 1992 zorelo vo VLM Malacky vyše 1.200 ha lesných porastov a na LC Gbely 197 ha. Občas sa vyskytovali i snehové polomy a menšie veterné kalamity. Až prišiel štvrtok, 23.7.2009, kedy asi o 23:00 hod.sa prehnela Záhorím silná veterná smršť. Rýchlosť nárazového vetra dosahovala až 200 km za hodinu. Okrem postrhaných striech, poškodených elektrických vedení veterná smršť narobila v priebehu pár minút i obrovské škody na borovicových porastoch, hlavne v okolí Malaciek, na les-

Výsadba sa vykonávala ručne.

Dvojročné sadenice bo.

nom celku Kostolište. Veterné kalamita takéhoto rozsahu na Záhorskej nížine nebola dovtedy zaznamenaná.

Zasiahnuté boli porasty všetkých vekových tried. Porasty borovice sa lámali ako zápalky, avšak sile vetra neodolali ani niektoré porasty duba a agáta. Škody na lesných porastoch boli o to väčšie, že sa jednalo poväčšine o zlomy. Kmene boli polámané vo výške dva až päť metrov, čím bola znehodnotená najcennejšia časť kmeňa a v mnohých porastoch sa namiesto guľatiny vyrábala prevažne vlákna a biomasa.

Prvý odhad, 24.7.2009, bol asi 50.000 m³, avšak v tento deň prakticky celá oblasť ešte bola neprístupná, neprejazdne boli štátne i lesné cesty. 25.7.2009 sa už priamo v teréne, kde sa stretlo vedenie OZ s pracovníkmi lesnej správy, skonštatovalo, že rozsah kalamity bude min. 100.000 tis m³. Prvé dni všetky prostriedky boli nasadené do sprejzdenia štátnych a lesných ciest.

Vzhľadom na to, že kalamitná borovicová guľatina je rýchlo napádaná hubami a zamodrieva, bolo ju nutné čo najskôr spracovať. Na jednaní pracovníkov GR a OZ bolo dohodnuté, že časť dreva sa odpredá na pni. Najviac postihnuté lokality boli rozdelené na pracovné polia a nasadených bolo šesť harvesterov, štyri UKT a tri LKT. Kupujúci na jednotlivých pracovných poliach boli zaviazaní okrem odkúpenia drevnej hmoty spracovať i zbytky po ťažbe, vykonať celoplošnú prípravu pôdy a spracovať i pne na biomasu.

Do konca r. 2009 sa spracovalo 92.532 m³ ihličnatej a 5.064 m³ listnatej kalamity. Odkrylo sa 282 ha holín. Na jar 2010 sa začalo so zalesňovaním. Zalesňovalo sa ručne, štrbinovou sadbou do celoplošne pripravených plôch, (vytrhané pne dozermi, resp. bagrami, pne poštiekované a vykonaná hlboká rigolačná orba). Používali sa jednoročné semenáčky, v menšom množstve i dvoj-

Výroba biomasy z pňov.

ročné sadenice borovice lesnej, vypestované v Škôlkarskom stredisku Šajdíkove Humence. V r. 2010 sa podarilo zalesniť 189 ha.

V r. 2010 sa pokračovalo so spracovaním kalamity. V prvom roku sa spracovávali relatívne najkvalitnejšie porasty, s najväčším podielom guľatiny, a preto na r. 2010 a 2011 zostali už len porasty mladších vekových tried. V r.2010 sa spracovalo 25.789 m³ ihličnatej hmoty a 6.915 m³ listnatej hmoty, odkrylo sa 112 ha holín. V r. 2011 sa definitívne ukončilo spracovanie kalamity, vyťažilo sa 3974 m³ ihličnatej hmoty a 1887m³ listnatej hmoty a odkrylo sa posledných 25 ha.

Celkovo sa spracovalo 122.295 m³ ihličnatej hmoty a 13.866 m³ listnatej hmoty. Pribudlo 419 ha holín, 350 ha sa zalesnilo prevažne borovicou, 23 ha sa prirodzene

zmladilo borovicou a 46 ha bolo ponechaných na prirodzené zmladenie agátu.

Po jedenástich rokoch môžeme skonštatovať, že na kalamitisku už rastie nový les a idú sa robiť prvé čistky. Nebolo to však bez problémov. Problémy robili najmä pandravy chrústa, niektoré porasty sa museli nanovo zalesňovať, každoročný skorý nástup jari a abnormálne teploty v mesiacoch marec, apríl, minimum zrážok, vysoké stavy zveri atď., sa podielali na stratách na zalesňovaní.

Vetrovú kalamitu z r. 2009 sa však podarilo úspešne zlikvidovať, momentálne ťažko skúšané borovicové lesy trápi podkôrniková kalamita, ale to už je o inom.

Pavúček Ľudovít, Marian Majerník,
LS Moravský Ján, OZ Šaštín

Zabezpečené porasty, umelá obnova z r. 2011.

Muránska planina – génová základňa jelenej zveri a prírode blízke obhospodarovanie krajiny

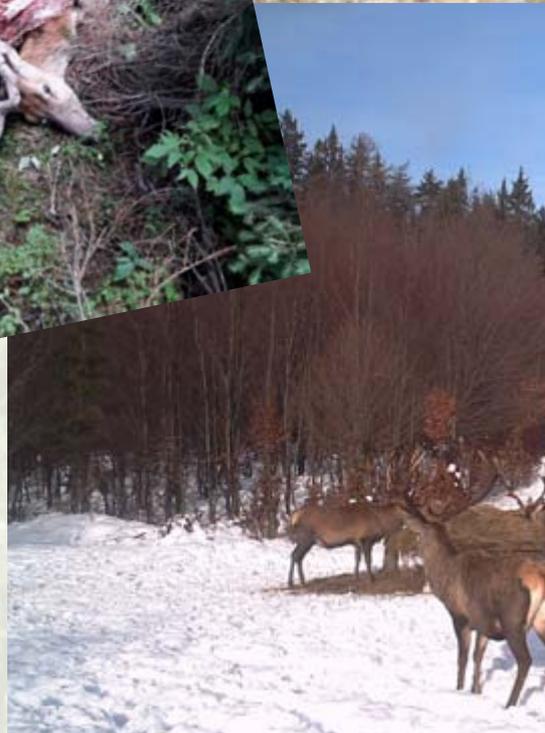
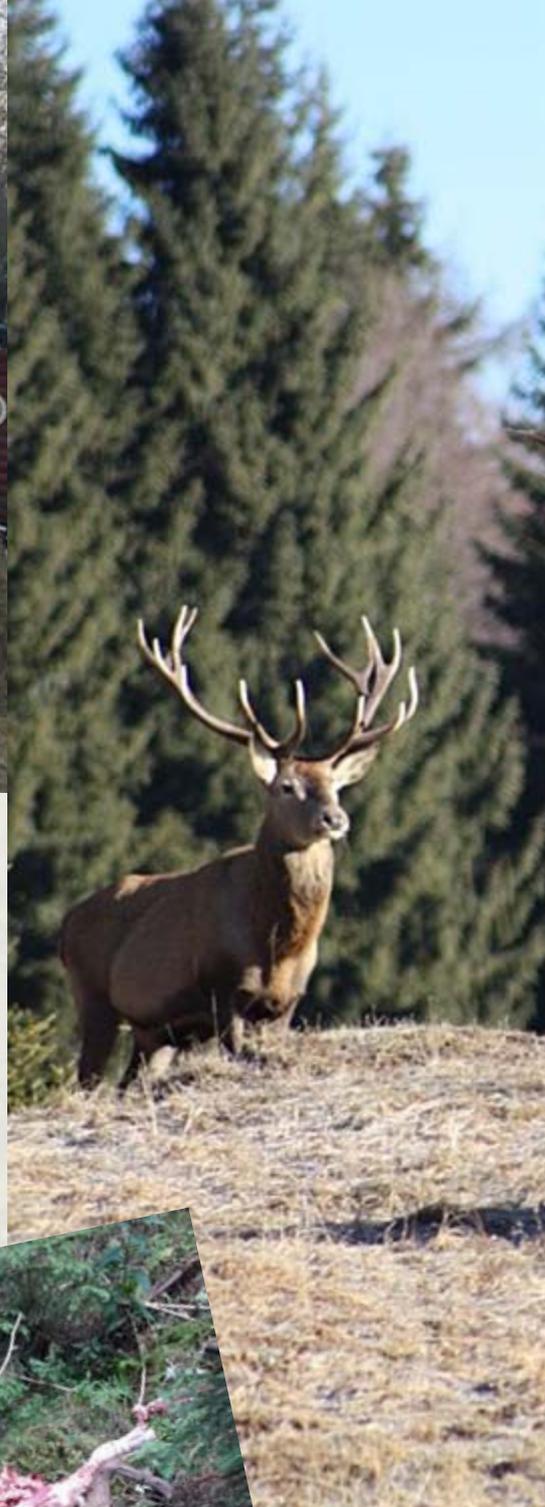
Poľovný revír Muránska planina, ktorého rozloha je 7.006 ha a k nemu príslušný poľovný revír Karafová s rozlohou 2.555 ha tvoria komplex necelých 10.000 ha génovej základne pre kvalitnú jeleniu zver pri OZ Revúca. Je to územie, ktoré od čias Coburgovcov poľovnícky spravujú, zveľadujú a chránia generácie lesníkov a výsledky ich práce a ochrany dnes vidíme v stavoch a kvalite populácie jelenej zveri, ale i v prítomnosti veľkých šeliem ako vlk, rys a medveď. I dnes tu máme ešte možnosť pozorovať ďalšiu vzácnu šelmu a to mačku divú. Zároveň vďaka profesionálnemu prístupu nielen z poľovníckeho hľadiska (ochrana pred pytliactvom), ale najmä v lesníckom spravovaní územia, je na Muránskej planine ako na jednom s posledných častí územia Slovenska ešte stabilná populácia tetra hlucháňa.

Muránska planina je stanovište ideálny jelení revír s dostatkom pastevných a úkrytových možností, čo je hlavný potenciál pre dosahovanie kvalitných medailových trofejí. To sa každoročne v tejto oblasti potvrdzuje a snaha lesníkov je pracovať na kvalite jelenej zveri tzv. prírodnou cestou.

Základom je objemové krmivo z lúk Muránskej planiny kosené v agrotechnických termínoch, ktoré prinášajú zveri dostatok kvalitného krmiva počas zimného obdobia. Zároveň dôležitým prvkom sú zóny kludu,

ktoré zver potrebuje pri svojich pastevných cykloch viac ako veľké kopy jadrového krmiva. Z tohto pohľadu je veľmi negatívne vyrušovanie nelegálnym zberom zhodov v čase, keď potrebuje najväčší klud, a tiež nedisciplinovaný turizmus, či cykloturistika počas celého roka.

To, že Muránska planina je aktívne obhospodarovanou prírodou dokazuje i chov koní, ktoré sú už po sedem desaťročí neodmysliteľnou súčasťou Muránskej planiny. Prostredníctvom koní sa udržiavajú lúky a ich viac menej celoročný voľný chov na lúkach tak prispieva i poľovnej zveri, ktorá v týchto horách žije a rovnako tak využíva tieto pastevné plochy. I na tak jednoduchom príklade môžeme deklarovať, ako lesníci dokázali sklbiť zákonitosti prírody, ktoré sú prínosom pre širokú škálu živočíšstva na Muránskej planine. Je však dôležité, aby v tomto systéme bola rov-

nováha, aby jeden druh „nepreerástol“ ten druhý a nezačal ho ničiť.

V poslednom období sa však lesníci na Muránskej planine sýtajú s novým problémom, s ktorým sa musia naučiť žiť a učí sa to aj jelenia zver, ktorá je tu opatrnejšia ako v poľovných revíroch, kde nie je veľký výskyt veľkých šeliem a to najmä vlka. Žiadna z našich šeliem nerobí také škody na voľne žijúcej zveri a hospodárskych zvieratách ako práve vlk.

No aj vlk patrí na Muránsku planinu, je však otázne v akom počte. Je pravdou, že vlk je sanitár našich hôr, no so zvyšujúcou sa početnosťou na relatívne malom území

(necelých 10.000 ha) môže za niekoľko rokov spôsobiť rozvrátenie populácie, najmä jelenej zveri. (S obdobným príkladom sa už dnes stretávame v pohorí Poľany, kde jelenia zver sa stiahla vplyvom vlka do jej podhorí, na hranicu poľa a lesa. Z obavy o život ostáva už celoročne na tomto rozhraní, kde začína spôsobovať veľké škody v agrárnej krajine.)

Vlk sa na Muránskej planine neloví celoročne, keďže je to územie Európskeho významu SKUEV 0225 s celoročnou ochranou. Keďže sa v posledných rokoch začali až tak hromadiť úhyny zapríčinené vlkom, pristúpil OZ Revúca k podávaniu žiadostí o náhradu škody spôsobenej na poľovnej zveri na Okresný úrad Revúca, odbor ochrany životného prostredia, aby sa aspoň nejaké finančné prostriedky vrátili do poľovníctva a mohli tak byť využité pri starostlivosti o zver.

Keďže sa v posledných rokoch začali až tak hromadiť úhyny zapríčinené vlkom, pristúpil OZ Revúca k podávaniu žiadostí o náhradu škody spôsobenej na poľovnej zveri na Okresný úrad Revúca, odbor ochrany životného prostredia, aby sa aspoň nejaké finančné prostriedky vrátili do poľovníctva a mohli tak byť využité pri starostlivosti o zver.

Len v sezóne 2019/2020 sa na Muránskej planine podarilo zdokumentovať tri jelene, 16 jeleníc a osem jeliencat, ktoré boli strhnuté vlkami. Celková váha strhnutej, zdokumentovanej jelenej zveri predstavuje váhu 1.428 kg. Tu si treba uvedomiť, že ide o vysoko kvalitnú potravinu a táto váha činí len asi 15% toho, čo vlky v tejto oblasti strhli. V marci 2020 už evidujeme jedného jeleňa, štyri jelenice a jedno jeliencia (535 kg) strhnuté vlkami.

Väčšina strhnutých kusov sa našla na lúčkach a cestách ráno pri príchode lesníkov do terénu na svoje obvody. Treba však povedať, že všetko, čo sa našlo, tvorí max. do 15% z celkového počtu strhnutých jedincov raticovej zveri, keďže terén Muránskej planiny a Karafovej je veľmi členitý. Čo sa deje pod hranou v strminách a jarkoch, nie je možné denne sledovať a zdokumentovať.

Na základe týchto poznatkov je nutné pochopiť zákonitosti prírody a nechrániť len jeden či dva druhy na úkor tých ostatných. V prírode je nutné udržiavať rovnováhu, čo sa lesníkom a zároveň ochrancom darilo dlhé desaťročia. I na základe týchto poznatkov z poľovných revírov Muránska planina a Karafová je treba vnímať toto prírodné bohatstvo ako genetický základ minulosti a cieľom lesníkov je zachovanie týchto hodnôt a vynaloženého úsilia ďalším generáciám. Veľmi dôležitým aspektom tejto oblasti sú zároveň i pracovné príležitosti, ktoré lesnícke a poľovnícke obhospodarovanie ľuďom prináša. Preto i v tejto oblasti bude zaujímavé sledovať vývoj jednotlivých populácií a všetci by sme mali používať zdravý sedliacky rozum pre zachovanie prírody a aj génovej základne jelenej zveri. Hodnôt, ktoré nám prírodné podmienky Muránskej planiny a Stolických vrchov prinášajú.

Text: Ing. Peter Pačan, Ing. Patrik Micháľ
Foto: Ing. Peter Pačan, Ing. Cyril Bábela

V láske k stromom

Už nejaký čas sa s humorom vraví, že na východe nič nie je. Opak je však pravdou a dôkazom toho je aj pán Ing. Ladislav Maxim... lesník, dendrológ, výnimočný a vzácny človek, ktorý celý svoj profesný život zasvätil lesu a starostlivosti o dreviny.

Pán Maxim, čo Vás priviedlo k profesii lesníka?

Najviac na pozitívne ovplyvnil otec. Bol osobným šoférom s vlastným osobným autom ako živnostník v Lesnom závode Sobrance niekoľko rokov. Často, najmä cez veľké prázdniny som s ním navštevoval vtedajšie poľesia LZ. Z učiteľov od prvého ročníka základnej školy nás najviac viedol k správne mu vzťahu k prírode a lesu riaditeľ školy a zároveň učiteľ pán Jozef Kaminský. Často sme absolvovali prechádzky do blízkych Sobraneckých kúpeľov... Na hodinách fyziky. Pred ukončením OSŠ sme traja spolužiaci spolu navštevovali tú istú triedu od prvého ročníka až po ôsmy a dohodli sme sa pokračovať na Vyššej lesníckej škole v Remetských Hámroch. Úspešne sme ju ukončili maturitou v Lipovciach, okres Prešov. Dvaja sme ukončili aj štúdium na LF VŠLD Zvolen. Jeden kolega sa stal profesorom lesníckej ekonomiky.

Čo považujete za Váš najväčší úspech vo Vašom profesnom živote?

Za najvýraznejší úspech v profesnom praktickom živote považujem v Lesnom závode

Sobrance, po zmene pracoviska z LPZ Ulič vo funkcii vedúceho Lesnej správy Choňkovce, že pri preberaní agendy vedúceho Lesnej správy som zistil, že vyznačovanie ťažby nebolo samozrejmosťou. „Argumentom“ tejto nečinnosti bol dôkaz – ani jediný priemerovací manuál v siedmom roku platnosti LHP k nahliadnutiu. Na správe nebola k dispozícii ani jediná drevená priemerka. Našťastie jediná priemerku mal lesník doma – vôbec nepoužívaná Kvalitný stolár v obci mal suché javorové rezivo a vyhotovil desať priemerok. Zodpovední ľudia sa nevedeli zodpovedne vyjadriť k tomuto stavu. Ja som si zdôvodnenie zisteného stavu a nezodpovednosti zapamätal dodnes.

V čom je dnes lesníctvo iné ako kedysi?

Od 1.7.2000 som dôchodcom, takmer 20 rokov. Kontakty s bývalým pracoviskom mám len sporadické. Intenzívne sledujem lesnícku tlač v podobe Lesníka a Lesa & Letokruhov. Mám dojem, že sa venuje väčšia pozornosť spolupráci pri obnove LHP s Lesoprojektom a tiež manipulácii dreva na OM.

Istý čas ste pôsobili aj ako riaditeľ Lesného závodu v Sobranciach?

Riaditeľom Lesného závodu Sobrance som bol v rokoch 1990-1997, riaditeľom Správy dopravy, manipulácie a služieb som bol v rokoch 1998-1999. V roku 2000 som odišiel do dôchodku.

Boli ste ocenený viacerých lesníckymi cenami, ktoré si ceníte najviac?

V roku 2012 som bol ocenení cenou Jozefa Dekréta Matejovie. Počas pracovnej činnosti som bol ocenený viacerými, ale táto z Vydrovskej doliny je pre mňa najcennejšia.

Ste obhajcom a širitelom prírody blízkeho obhospodarovania lesa, v čom vidíte najväčší prínos tohto spôsobu obhospodarovania pre lesy a spoločnosť?

Mám v pláne navštíviť pracoviská, ktoré založil pán Ladislav Alcnauer v Smolníckej osade a Ing. Michal Tomčík vo Veľkom Folkmari, potom sa k tomu vyjadriť.

Čo milujete v lese najviac?

V lese som si vážil (a snáď) aj miloval serióznou prácu THP aj spolupracovníkov, či už v pestovnej alebo ťažbovej činnosti. V lese najviac milujem poriadok, ktorý argumentuje serióznou prácou lesníka so zreteľom na akceptovanie prírodných a úradných zákonov.

Ste známy svojou bohatou publikačnou činnosťou, známe sú Vaše publikácie o výnimočných duboch v regióne, ktorý je pre Vás ten najzaujímavejší?

Ostatná publikácia s titulom DUBY ZEMPLÍNA bola venovaná aj pamiatke skvelého lesníka, botanika, dendrológa, ekológa, ochrancu prírody a úprimného priateľa, dlhoročného riaditeľa Arboréta Mlyňany Dr.h.c. Doc. Ing. Františka Benčaťa, DrSc. – 5. výročie odchodu do večnosti. K stromom, nielen k dubom mám už dlhé roky pozitívny vzťah. Teší ma v tejto súvislosti ak sa včasným zásahom predĺži život stromu v urbanizovanom prostredí.

Najzaujímavejším dubom je pre mňa Dub letný v k.ú. Rakovec nad Ondavou v okrese Michalovce, s prsným priemerom 239 cm. V novembri 1989 bol vypracovaný návrh ÚŠOP, pracovisko Humenné na ochranu chráneného prírodného útvaru duba letného. Zámer a návrh obsahoval konkrétnu, odporúčanú, podrobnú receptúru – zvlášť na ošetrovanie koruny a zvlášť kmeňa. Všetko potrebné realizovala stavebná firma z Michaloviec. Bezpečnosť práce vyžadovala postaviť lešenie vo výške sedem metrov okolo kmeňa, pripraviť 1,5 tony kovovej armatúry a 23 m³ betónu. Upravenú mohutnú korunu duba začal niesť vyzdravený kmeň s prsným priemerom 229 cm. Dub letný bol zachránený a víta návštevníkov dodnes.

Ďakujem Vám za rozhovor a prajem pevné zdravie .....

Lesu zdar!

Ing. Lucia Miňová, PhD.

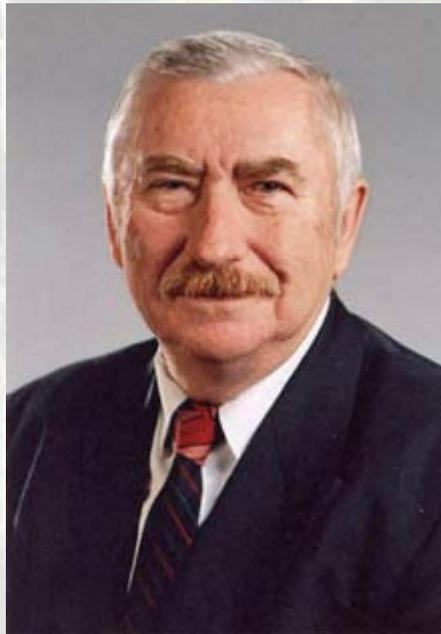
Prvá a posledná snímka topola bieleho v parku mesta Strážske pred zánikom v máji 2004 s pracovníkmi štátnych lesov, Odštepného závodu v Sobranciach... Dovtedy – do 8. júla 1996 – a nikdy potom sa pri najmohutnejšom strome v strednej Európe a pred objektívom nestretli ako kompletný topmanažment ústredia a správ: zláva Ing. Kušnír, Ing. Maxim, Ing. Štefan, Soták M., Ilko, Soták J., Ing. Čurila, Ing. Mikša, Ing. Pšák, Chýrik, Fečík, Ing. Kohút, Džuba (za ním), Ing. Staško Š. ml., Macko, Ing. Král, Ing. J. Staško (za ním), Pšák, Ing. Valuška, Ing. Gíрман J. st. Foto: Ing. Ladislav Maxim

Najzávažnejšie problémy lesníctva na Slovenku a návrhy riešení

Lesníctvo je široký odbor ľudskej pôsobnosti, zaoberajúci sa udržaním a zveladením lesov a plným využitím ich úžitkov v prospech vlastníkov i spoločnosti. V porovnaní s inými odbormi má lesníctvo špecifika, ktoré spôsobujú veľké problémy, a to jednak na úrovni samotného odvetvia ako aj celoštátne, t.j. na úrovni riadenia celej spoločnosti. Ako všetci vieme, prvým, veľmi významným špecifikom v porovnaní s inými odvetviami hospodárstva, je dlhý rastový, či výrobný proces, dlhodobosť. Preto akokoľvek dobre myslené a realizované opatrenia v lesníctve majú zmysel len vtedy, ak sa ich vplyv prejaví pozitívne na stave lesa, a to nielen v čase realizácie opatrení, ale najmä v budúcnosti. Je to veľmi významná osobitosť, ktorú nemožno zmeniť. Túto skutočnosť, ale treba pochopiť a podľa toho aj zabezpečovať realizáciu obhospodarovania lesov. Ide tu o problematiku, ktorú má v rukách v prvom rade lesníctvo, aj keď je tu veľká súvislosť s druhým špecifikom, ktoré má širší charakter.

Druhým špecifikom je problém, ktorý vznikol, resp. sa prehĺbil najmä po zmene spoločenských pomerov na Slovensku v r. 1989. Ide o to, že sa nám v lesníctve nepodarilo náležite reagovať na zmeny v politickom a spoločenskom dianí po tomto roku. Ako vieme, vo svete, ako aj po tejto zmene u nás, sa presadil ekonomický liberalizmus. Jeho podstatou je, že hospodárstvo sa riadi trhovým mechanizmom. Tento vo všeobecnosti prináša pozitívny ekonomický rozvoj spoločnosti. Ale v trhovom hospodárstve môže prežiť len ten, kto dokáže obstáť v konkurencii. Inými slovami ten, kto dosahuje pozitívne ekonomické výsledky, čiže zisk. Strategickým cieľom lesníctva, tak ako sme ho v r. 1993 zadefinovali v rámci štátnej politiky, bolo a aj je, že **lesy treba zachovať, ochrániť a zveladiť**. Tento strategický cieľ lesníctva nie je kompatibilný so strategickými cieľmi iných odvetví hospodárstva štátu, či trhovým mechanizmom. Neriešil sa tu problém **ako po ekonomickej stránke zabezpečiť realizáciu opatrení v takto definovanom strategickom ciele lesníctva** (zanikla odvetvová lesnícka ekonomika). Spoliehali sme sa na podporu štátu, na dotácie, čo totálne zlyhalo. Tým, že lesníctvo sa začlenilo do rezortu poľnohospodárstva, sa takmer prestal brať zreteľ na to, že lesné hospodárstvo neprodukuje len výrobky (sortimenty dreva), ale že je veľmi významným environmentálnym odvetvím, ktoré zabezpečuje služby pre ďalšie odvetvia, ako aj celú spoločnosť. Pritom účelom a cieľom podporných mechanizmov v poľnohospodárstve bolo, aj je zabezpečenie cenovo prístupných potravín pre ľudstvo, čiže podpora výrobných sféry. Tento zmysel dotácií platí v poľnohospodárstve už veľmi dávno (od čias bývalého Európskeho spoločenstva). Takto tomu je aj v súčasnosti (*operačné programy na rozvoj vidieka*).

Tento mechanizmus podpôr sa v podstate uplatňuje aj v lesnom hospodárstve. Zrejme sa tu nič nezmení, ani v budúcnosti. EÚ nemá samostatnú lesnícku politiku. Lesníctvo je len príveskom najmä poľnohospodárstva, prípadne iných odvetví (životné prostredie, vodné hospodárstvo, energetika a ďalšie). Čiže aj v budúcnosti pôjde o podporu výrobných sféry, ktorou sa v poľnohospodárstve

doc. Ing. Jozef Konôpka, CSc

sleduje v prvom rade to, aby sa nezvyšovali ceny potravín pre obyvateľstvo. Lesné hospodárstvo okrem výrobných činností (dreva) zabezpečuje taktiež verejnoprospešné ekologické, environmentálne služby a má marginálnu pozíciu v rámci dotačných systémov v pôdohospodárstve (takmer všetko sa riadi tak, aby sa sledovali záujmy, a funkčnosť poľnohospodárstva). Náklady, či ujmy, ktoré vznikajú lesnému hospodárstvu z dôvodu zabezpečovania verejnoprospešných lesníckych služieb, mu v podstate nikto nehradí. To je hlavný dôvod, prečo sa toto odvetvie dostalo do kolapsu a stratilo pozíciu, a to nielen v rámci rezortu pôdohospodárstva, ale aj celej štátu. A to je a aj z celospoločenského hľadiska neudržateľná situácia.

Podľa mojich poznatkov z viac ako polstoročného pôsobenia v lesníctve, či mnohých pokusov ako zabezpečiť rozvoj lesov a lesníctva na Slovensku, som došiel k záveru, že je nevyhnutné urobiť zásadné zmeny v štátnej lesníckej politike. Táto musí v prvom rade riešiť závažné strety rozličných záujmov, jedincov, nárokových skupín i záujmov verejných na lesy a lesníctvo. Pritom sa musí rešpektovať skutočnosť, že lesy nie sú len výrobným objektom, ale že súčasne

sú aj významným činiteľom krajinné – ho prostredia. Že po devastácii lesných porastov, či ich uhynutí, nemožno dosiahnuť ani hmotné výrobky, ani nehmotné účinky, resp. je to možné až v ďalších generáciách obyvateľstva – po obnovení existencie lesa. Preto štátna lesnícka politika musí byť garantom toho, že pri obhospodarovaní lesov sa budú dodržiavať základné princípy rozvoja lesov, uplatňovať praxou overené mechanizmy riadenia lesného hospodárstva a používať vhodné nástroje štátnej lesníckej politiky. Štátna lesnícka politika nemôže byť len odvetvovým dokumentom, ale dokumentom prierezovým, skrátka celoštátnym. Musí byť záväzná pre všetkých aktérov, nárokové skupiny na všetkých úrovniach štátu. Preto ju musí schváliť vláda SR a NRSR. Musí mať charakter doktríny, záväzného dokumentu pre všetky súčasné, ako aj pre budúce politické štruktúry štátu. Pri jej schvaľovaní treba dosiahnuť konsenzus celého politického spektra, lebo ak sa tak nestane, doplatí na to celá spoločnosť, najmä budúce generácie občanov SR. V ďalšom bližšie uvediem dve veľmi významné skutočnosti, prečo je nevyhnutné prijať novú štátnu lesnícku politiku, ako aj myšlienky, v čom by mala táto politika spočívať.

1. Požiadavky spoločnosti na verejné služby, ktoré lesné hospodárstvo zabezpečuje účelovým obhospodarovaním lesov, narastajú a naďalej budú narastať. Nie je už únosné, aby náklady, či ujmy v dôsledku takéhoto manažmentu lesov boli financované z výrobných činností, t.j. z tržieb za predané drevo. Preto sa lesné hospodárstvo musí zmeniť na odvetvie dvojzložkové: lesnícke verejnoprospešné služby, výrobná činnosť. Ide o zrovnoprávnenie postavenia lesníckych verejnoprospešných služieb s výrobnou činnosťou, najmä s produkciou dreva.

2. V globálnom i regionálnom meradle prebieha klimatická zmena, v dôsledku ktorej hynú lesné porasty v takom rozsahu, že to nemá obdobu v celej histórii lesného hospodárstva. Aby sa zabezpečila existencia lesov a ich funkčný potenciál, nevyhnutné je realizovať mnohé revitalizačné, finančne náročné opatrenia. Osobitná pozornosť sa musí venovať „aktívnej ochrane“ lesných porastov – treba zabrániť totálnej deštrukcii lesných

ekosystémov, najmä najcennejších lesných porastov (ak hrozí nebezpečenstvo devastácie lesných porastov aj v chránených územiach, nevyhnutné je aj tu realizovať ekologicky prijateľne ochranné a obranné opatrenia). To sú dva najzávažnejšie dôvody, prečo treba vypracovať a prijať novú štátnu lesnícku poli-

tiku. Pritom treba zobrať do úvahy, že ak dôjde k zmene ekonomického mechanizmu v lesnom hospodárstve (prvý bod), nebude možná realizácia ani zámerov uvedených v druhom bode. Bude to mať katastrofálne dôsledky nielen na lesy, ale aj na prírodné prostredie, v konečnom dôsledku na životné

podmienky všetkých občanov našej republiky. Všeobecne uznávaný strategický cieľ lesného hospodárstva (vyvážené plnenie ekonomických, ekologických a sociálnych funkcií lesov) bude len želaním, ale nie skutočnosťou.

Ako sa uviedlo, lesníctvo prežíva veľmi zložité obdobie. Skutočne sa treba rozhodnúť ako ďalej. Či ideme doterajšou cestou, keď síce hovoríme o význame lesov, ale skutočnosť je taká, že je to len proklamácia, pretože existencia tohto odvetvia, či realizácia lesníckych verejnoprospešných služieb, v podstate závisí len na tržbách za drevo. Náklady na lesnícke verejnoprospešné služby, ktoré sa aj v súčasnosti realizujú v rámci funkčne integrovaného lesného hospodárstva, sa v podstate hradia len z tržieb za drevo. Alebo aj v lesníctve budeme rešpektovať pravidlá trhového hospodárstva, konkrétne, že lesnícke verejnoprospešné služby sa budú platiť tak, ako sa platí za výrobky, čiže za drevo. V trhovom hospodárstve sa za všetko platí. Za služby sa platí tak isto, ako za výrobky. Veď, takto to je vo všetkých odvetviach hospodárstva. Prečo lesníctvo má byť diskriminované? Za to, že zabezpečuje verejnoprospešné služby? Veď, to je predsa nonsense, ktorý nemá nikde inde obdobu. Treba súhlasiť s konštatovaním nešťátneho sektora v lesnom hospodárstve na Slovensku, že štátna lesnícka politika je aj v súčasnosti

taká, ako keby nebolo došlo v roku 1989 na Slovensku ku zmene spoločenského zriadenia. **(V minulom režime bolo lesné hospodárstvo napojené na štátny rozpočet.)**

Uvedené dve skutočnosti, či špecifiká, v lesníctve medzi sebou vzájomne súvisia. No predsa je tu aj podstatný rozdiel. V prvom prípade, pokrok možno dosiahnuť, že zmeníme prístup k obhospodarovaniu lesov v samotnom lesníckom odvetví. Rozhodujúce nebude plnenie jednotlivých výkonov v lesníckej činnosti, ale dosahované výsledky v stave lesa v dlhších časových horizontoch. Ide tu o zmenu v nástrojoch riadenia lesníctva, taktiež o adaptáciu lesov na klimatickú zmenu, realizáciu prírode blízkeho obhospodarovania lesov, atď. Samozrejme všetko to súvisí s finančným zabezpečením týchto zmien.

V druhom prípade ide o prístup k lesom zo strany štátu, spoločnosti, či rozličných nárokových skupín. Skutočnosťou je a aj bude, že spoločnosť od lesov už nebude požadovať len produkciu drevnej suroviny, ale najmä plnenie lesníckych verejnoprospešných služieb. Ale tieto služby už nemôžu lesy zabezpečovať len ako pozitívne externality. Ich potreba tak narástla, že si to vyžaduje osobitné krytie nevyhnutných nákladov, resp. hradenie ujmy na produkčnej funkcii lesov. Takto sa o tom píše aj v ústave Slovenskej republiky. Tieto služby skutočne už nie je možné financovať z tržieb za drevo, pretože ich rozsah je veľmi veľký a naďalej stúpa. Doterajšie dotačné systémy na plnenie lesníckych verejnoprospešných služieb ako sme už uviedli úplne zlyhali. Preto je lesné hospodárstvo, ale aj celé lesníctvo, v kolapse. Táto skutočnosť sa okrem iného začala zneužívať proti lesnému hospodárstvu niektorými nárokovými skupinami na lesy, najmä zo strany ochrany prírody. Lesníkov bezohľadne obviňujú a osočujú, často vymyslenými správami o exploatacii lesov. Propagujú nezmyselnú bezzásahovosť do lesov, ktorá prináša náramné ekonomické a ekologické škody. V tomto smere predkladajú aj návrhy do vlády SR ako aj NR SR. Inými slovami, súčasnú finančnú krízu v lesnom hospodárstve v dôsledku nezabezpečeného financovania verejnoprospešných lesníckych služieb, sa snažia zneužiť na to, aby sa v prospech svojich podnikateľských záujmov zmocnili najväčšieho bohatstva Slovenskej republiky, lesov. Takáto je skutočná situácia. Ide o to, či si túto skutočnosť aj uvedomujeme alebo nie. Čiže, či chceme zmeniť túto situáciu alebo nie. Či chceme, aby lesy prinášali úžitok ich vlastníkom ako aj celej spoločnosti, alebo len skupinovým záujmom ochrany prírody, alebo len zahraničiu. Ak si vládnuce štruktúry SR osvojili návrhy ochrany prírody, že pre občanov našej republiky bude najlepšie ak tu bude divočina, veľmi sa mylia. Okrem iného je to aj nehorázna urážka doterajších generácií lesníkov, všetkých pracovníkov v lesnom hospodárstve, ktorí sa o lesy doposiaľ starali. Vďaka ich starostlivosti je v súčasnosti **funkčný potenciál**

lesov, napriek problémom, ktoré tu sú, najvyšší v celej histórii lesníctva na Slovensku.

Podľa Zelenej správy z r. 2019 uvedieme objem dotácií lesnému hospodárstvu za roky 1991-2018 v porovnaní s r. 1990 v stálych cenách. Rok 1990: 37 mil. eur; roky 1991-2000: priemer ročne 8,8 mil. eur, čo je 24% z roku 1990; roky 2001-2010: priemer ročne 3,2 mil. eur, čo je 8,6% z roku 1990; roky 2011-2018: priemer 4,2 mil. eur, čo je 11,4% z roku 1990. Z uvedeného vidíme, že je tu ťažko hovoriť o verejnom záujme na rozvoji lesov a lesného hospodárstva. Takáto nepriaznivá situácia, ak nie horšia, je aj pri porovnaní podpory lesného hospodárstva z verejných zdrojov na Slovensku so zahraničím. No, ale už čo, prehrali sme v tom, že sme nedokázali udržať takú pozíciu lesníctva v spoločnosti, akú malo v minulosti. Chyba je aj na našej strane, keď sme z lesa nevychádzali na verejnosť. Spoľahli sme sa

na to, že spoločnosť pochopí význam lesov, opodstatnenosť funkčne integrovaného lesného hospodárstva aj bez toho, aby sme jej to zrozumiteľným spôsobom vysvetľovali.

Keď už iné nemôžeme urobiť, aspoň povedzme tak verejnosti, ako vládnuce štruktúram štátu, aká je skutočnosť a aké východiská z tejto situácie prichádzajú do úvahy. Za bývalého režimu nás učili, že demagógia vyhráva vtedy, ak ovládne masy. A je to tu. Nikdy ma v minulosti ani len nenapadlo, že by sa situácia v lesníctve mohla takto vyvinúť, že reči o rešpektovaní verejných záujmov sú len zakrývacím manévrom tých, ktorí sledujú svoje osobné záujmy. Sila peňazí je nesmierna. To sme si neuvedomili. V žiad-

nom prípade by sme nemali resignovať. Veď v každej situácii existuje aj určité riešenie. Z chýb, ktoré sa stali, by sme sa mali poučiť. **Treba sa nám zjednotiť. Eliminovať extrémne, jednostranné stanoviská. Ak tak nerobíme, nečudujeme sa potom, že našu lesnícku agendu preberá už iný rezort,** a to bez odbornej znalosti podstaty veci. Preto treba jednoznačne naformulovať opatrenia na reanimáciu lesníctva na Slovensku. Ide o novú štátnu lesnícku politiku. Treba čím skôr vypracovať jej návrh a ponúknuť ju politickým štruktúram štátu, ktoré vznikli na Slovensku po februárových voľbách do parlamentu.

A ešte, a to skutočne na samý záver treba zopakovať, že lesné hospodárstvo nemôže ďalej byť len jednozložkovým odvetvím, ktoré zabezpečuje výrobu (dodávky) dreva. Musí sa zmeniť na dvojzložkové odvetvie, ktoré zabezpečuje jednak výrobnú činnosť, ale aj lesnícke verejnoprospešné služby.

Inými slovami musí sa zmeniť na funkčne integrované odvetvie. Aby toto odvetvie takto fungovalo nestačí len o tom hovoriť, ale aj vytvoriť podmienky na to, aby to mohlo takto aj fungovať. Nie je udržateľné, aby náklady na verejnoprospešné služby, či škody ktoré v dôsledku zabezpečovanie týchto služieb sa hradili z tržieb za výrobky, ktoré produkuje. Preto treba súčasnú situáciu zmeniť. Ešte treba dodať, že k vôli stručnosti nebolo možné v tejto publikácii analyzovať súčasnú situáciu v lesníctve na Slovensku v plnej šírke a predkladať návrhy na riešenie najzávažnejších problémov.

doc. Ing. Jozef Konôpka, CSC

100. výročie narodenia významnej lesníckej osobnosti Ing. RNDr. Dezider Magic

Lesník, typológ, prírodovedec, geobotanik bol rodákom z Hrnčiarskych Zalužian pri Rimavskej Sobote, kde sa narodil 24.10.1920. Tu získal základné vzdelanie, pokračoval na gymnáziu v Rimavskej Sobote, kde ho k láske k prírode formovali profesori Ferienc a Červenka. Po maturite v roku 1940 sa prihlásil na Slovenskú vysokú školu technickú, lesné inžinierstvo do Bratislavy. Štúdium pre vojnové udalosti prerušil a pokračoval v ňom až v Košiciach, kde promoval ako lesný inžinier v roku 1947. Hneď po promócii odchádza do Bratislavy kde sa zamestnal ako asistent na Botanickom ústave Slovenskej univerzity. Ako asistent Botanického ústavu SAV sa podieľal na zakladaní Botanickej záhrady v Bratislave. Tu v štúdiu pokračuje, absolvuje rigorózne skúšky na PF v roku 1949. Spracoval dizertačnú prácu s názvom „Pôvod jedlín v Štiavnickom pohorí“, ktorú obhájil ešte na Slovenskej univerzite – PF Bratislava (1949). Zo Slovenskej univerzity odchádza v roku 1950 a vo svojej profesnej kariére pokračuje ako pedagóg na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva v Košiciach kde pôsobí až do roku 1952 kedy sa Lesnícka fakulta sťahuje

do Zvolena. Počas krátkeho košického pobytu je poverený vedením Katedry dendrológie a špeciálnej botaniky, neskôr je vedúci Katedry lesnej výroby a súčasne prodekan fakulty. Už v týchto rokoch sa aktívne zapája do služieb ochrany prírody. Počiatkom 50. rokov spoluorganizoval v Košiciach prvú výstavu ochrany prírody na Slovensku. Jeho pedagogická činnosť pokračovala aj po presťahovaní Lesníckej fakulty do Zvolena. Tu pôsobí v rokoch 1952-1959. V roku 1959 prechádza na Lesoprojekt Zvolen, kde pôsobí ako typológ pri typologickom mapovaní lesov. Na tomto pracovisku pracuje až do roku 1964. V roku 1964 definitívne prechádza na Botanický ústav SAV v Bratislave, oddelenie geobotaniky a systematiky rastlín, neskôr Ústav experimentálnej biológie a ekológie SAV, kde pôsobí až do svojho dôchodku v roku 1985.

Spolupracoval na spracovávaní fytoocenologických pomerov holí Veľkej Fatry. Riešil výskumnú úlohu rozšírenia a variability rodu duba na Slovensku. Rozpracoval transformáciu lesných typov na fytoocenologické jednotky. Zaoberal sa problematikou pôvodnosti borín na strednom Považí. Zúčastnil sa prác na Geobotanickej mape Slovenska. Podieľal sa na príprave vyhlášky o ochrane rastlín ako aj iných právnych noriem ochrany prírody.

Bol jedným zo zakladateľov Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny. Od roku 1947 publikoval pod pseudonymom Migisi na stránkach mesačníka „Príroda“. Je autorom cca 200 vedeckých a odborných prác, bol členom viacerých vedeckých, poradných aj redakčných rád, odborne spolupracoval na vzniku mnohých ochranných filmov. Žil v Bratislave kde aj zomrel 31.10.2005.

190. výročie narodenia kráľovského lesného radcu prof. Karola Wagnera

Pripomínáme si 190. výročie narodenia špičkového lesníka Karola Wagnera, ktorý spolu s profesorom Farbakym zachránili po revolúcii 1848 štiavnickú Akadémiu a špeciálne Lesnícky odbor pred zánikom. Narodil 8.10.1830 v Sugatagu, župa Marmaroš, ako potomok nemeckých kolonistov, kde jeho otec Antal bol zástupcom hlavného lesníka, lesov národnej pokladnice (eráru). Strednú školu ukončil s vyznamenaním v župnom meste Satu Mare roku 1850.

Ešte toho roku pokračuje v Banskej akadémii v Banskej Štiavnici, najprv na Baníckom odbore, neskôr aj na Lesníckom odbore a končí ju ako premiant (1855). Po vysokoškolských štúdiách nastupuje na lesný úrad do Banskej Bystrice ako pomocný lesník, neskôr bol preradený na odbor plánovania a zariadenia lesov. V roku 1857 je vymenovaný za lesného praktikanta do Dobroče. Obdobie pôsobenia Wagnera na Lesníckom odbore Banskej Akadémie v Banskej Štiavnici možno hodnotiť z hľadiska rozvoja Lesníckeho odboru mimoriadne pozitívne, na strane druhej sa k nemu viažu negatívne dôsledky zmeny

nemeckého vyučovacieho jazyka za maďarský. Na Akadémii pôsobil v dvoch obdobiach: V prvom období pôsobenia na Akadémii 1859-1864 (pred dualizmom) tu pôsobí ako adjunkt profesora Schwarzza a po piatich rokoch nedobrovoľne odchádza z Akadémie. V medziobdobí rokov 1864-1866 bol Wagner zamestnancom komorských lesov v Marmarošskej župe a v šk. roku 1866-1867 učil lesníctvo na poľnohospodárskom a lesníckom učilišti

v Keszthely. Po vzniku Rakúsko-Uhorska v roku 1867 sa Wagner vracia na Akadémiu. Druhé obdobie pôsobenia na Akadémii 1867-1872, Lesnícky odbor jeho zásluhou zaznamenáva veľký rozvoj. Aktivizuje činnosť Akadémie, ktorá bola vo veľmi zlom stave a spolu s prof. Štefanom Farbakym ju budujú v nových uhorských podmienkach v tom najlepšom slova zmysle. Lesnícky odbor má jeho zásluhou prvýkrát v histórii viacčlenný profesorský zbor, vypracoval nový učebný plán, budujú sa školské zbierky, zabezpečil Klauzerové pozemky pre hornú Botanickú záhradu, doterajšie prenajímanie školského

polesia v Kysihýbli prešlo do správy Akadémie atď. Ešte v roku 1867 začal Wagner vydávať spolu s Adolfom Divaldom časopis „Lesnícke listy“ (Erdészeti Lapok). Bol to prelom v uhorskom lesníctve, považujú sa za tvorcov maďarskej odbornej lesníckej terminológie. Preto spolu s Divaldom vydali aj Terminologický lesnícky maďarsko-nemecký a nemecko – maďarský slovník (Budapešť 1868). Je autorom tzv. Wagnerovej priemerky na meranie stojacich stromov. Bol podpredsedom Krajinského lesníckeho spolku. V rokoch 1872-1879 pôsobil na Ministerstve financií v Budapešti. Na ministerstve pripravil okrem iného aj vydanie prvého súborného lesného zákonného článku XXXI z roku 1879 a pričínal sa o ustanovenie prvých riaditeľstiev štátnych lesov nezávislých na banskej správe.

Vďační Akademici a Štiavničania mu v roku 1900 odhalili v Kysihýbli pamätný kameň na jeho počesť na premenovanej kóte (673) ako Wagnerov štít. Pamätnú tabuľu na kamenom podstavci, žiaľ nevzdelaní slovenskí vandali rozbili. V súčasnosti slovenské lesníctvo čaká na chvíľu, kedy lesnícke inštitúcie, reinstalujú tento pamätník, tomuto významnému lesníkovi, vedúcej osobnosti Banskej a Lesníckej akadémie a spolutvorcovi nášho prvého lesného zákona. Zomrel predčasne 21.12.1879 ako 49-ročný.

Ing. Viliam Stockmann, CSC.

Desať prikázaní pre hôrne hospodárstvo

Koronavírusová karanténna izolácia seniorov, umožňuje im okrem iného prehrabávanie sa v domácom archíve, v ktorom sa niekedy nájdu aj zaujímavé dokumenty, ako napríklad „Desať prikázaní pre hôrne hospodárstvo“, ktoré boli uverejnené v regionálnych novinách „Svornost“ v roku 1875. Tieto noviny vychádzali od 8. apríla 1873 do 23. decembra 1885, najprv v Banskej Bystrici a od roku 1883 v Trenčíne (do roku 1875 vychádzali dvakrát v týždni, potom len raz týždenne).

„Desať prikázaní pre hôrne hospodárstvo“ boli zrejme cieľené na lesy obecné, ale možno ich zovšeobecniť aj na iné lesy, preto ich tu uvádzame v pôvodnom dobovom znení:

1. „Máš veriť, že každý strom, každý háj, každý les (hora) prostredníkmi sú medzi pozemkom a atmosférou (povetím), bez jejichžto spoluúčinkovania sa, aj tá najúrodnejšia krajina, na mŕtvu pustatinu premení.
2. Slovo „hora“ nemá márnomyšľe užívať, ale sa máš o to postarať, aby biedna kružina na obecných pozemkoch na bujnú horu premenená bola.
3. Pomysli si človeče, že ti hora najviac potrebností života zaopatruje; že príroda tvôj život, od kolísky až po hrob, ku hore viaže a vzdor všetkého protiivenia sa, tvoje dobré od vývinu hory závisí.
4. Cti si horu a každý strom. Sad' a opatruj hory pre svojho syna, aby tebe a tvojim potomkom dobre bolo tu na zemi.
5. Nemáš usmrtiť ftáka alebo bárs ktoré zvieratá, ktoré sa z hmyzu horám škodlivého živí, ale máš tvoje dieťa učiť, aby ono poznalo zhubcov hory a jej prirodzených nepriateľov; tých prvých máš chrániť, poslednejších ale kántriť.
6. Pannenskú hôrnu pôdu nemáš zašpiniť, sadením na ňu neprislúchajúcich druhov dreva, ale máš svojich synov o večných nepromeniteľných zákonoch prírody poučať, aby zakladanie, opatrovanie a súžitkovanie hory vždy podľa týchto zákonov vykonávali.
7. Nemáš kradnúť čerstvý hôrny strom, ani líšťa, ani zem, ani smolu, ani druhú životnú štavu alebo zelené haluzu, kôrky, ani nič takého, čo pre život hôrneho stromu potrebné je.
8. Nemáš falošné svedectvo vydávať vo prospech oškoditeľa hory, ani hôrne krádeže zatajiť alebo odškriepiť, ale máš každé uškodenie medzítkať do-

- zorstva hôr alebo patričným súdom oznámiť, aby každý priestupník náležite pokutovaný byť mohol.
9. Hôrne výrobky tvojho blížneho si nemáš osvojiť, ani to čo sa dochová pre svoje vrecko súžitkovať.
10. Nemáš sa dať od zvodlivých klamárov ku nedovolenému sotínaniu stromov sviesť, ani na to počúvať, žeby z hory zem odnášaná byť mohla, alebo obecná hora parcellovaná (kusovaná); ale

si máš to pomyslieť, že ti Boh zato dal rozum, aby si s horou tak opatrne zaobchodil, ako s tvojim zdravým.“

Uvedené prikážania pre hôrne hospodárstvo spred 145 rokov sú zväčša nadčasové a svedčia o múdrosti a pozitívnom vzťahu našich predkov k lesom a prírode, preto iste zaujmú aj súčasného čitateľa.

Ing. Július Bukavský

Čo sa dialo v slovenskom lesnom hospodárstve pred 100. rokmi

Rok 1920, rok počiatku rozbehu novej Československej republiky, znamenal aj na Slovensku prevratné spoločenské aj hospodárske zmeny. Prirodzene, že boli potrebné, pretože sa menila legislatíva, politika, zahraničné vzťahy a s tým priamo súvisela aj domáca hospodárska politika, ktorej súčasťou bolo aj lesné hospodárstvo.

Východné, z časti južné Slovensko bolo značne zasiahnuté vpádom maďarských bolševikov a následného vytvorenia prešovskej Slovenskej republiky rád a jej následných negatívnych, ale aj tragických udalostí. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska Dr. Vavro Šrobár svojím listom č. 10582/3.1.1920 adresovanému vládnemu referentovi pre zemedelstvo¹ v Bratislave, Dr. Pavlovi Blahovi oznamuje, že Generálne finančné riaditeľstvo postúpilo spis, ktorým sa žiada úhrada škody spôsobená bolševickým vpádom zamestnancom, podliehajúcim Zemedelskému referátu v Bratislave. To znamená predovšetkým pracovníkom lesnej prevádzky, ktorí boli rabujúcimi bolševickými hordami najviac zasiahnutí.

Ďalšia storočnica sa týka vzniku Československej Matice lesníckej, ktorá vznikla v roku 1920 v Písku z kultúrnej sekcie Ústrednej jednoty československého lesníctva. Táto hneď od roku 1920 vydávala svoj časopis Československý lesník, ktorý bol v roku 1922 premenovaný na Československý háj a vychádzal až do zániku ČSR, do roku 1939.

Rok 1920 je rokom vzniku nových legislatívnych noriem, podstatne ovplyvňujúcich lesné hospodárstvo. Je to predovšetkým prijatie zákona č.81/1920 Zb. z. a n. o prídele zabratej pôdy, tzv. prídelový zákon. Ďalším dôležitým zákonom bol zákon č. 329/1920 Zb. z. a n. o prevzatí a náhrade za zabraný pozemkový majetok, tzv. náhradový zákon.

Uplynulo 100 rokov aj od reorganizácie Zemedelského referátu s lesníckym oddele-

MUDr. Pavel Blaho ved. referátu pre lesníctvo a poľnohospodárstvo v Bratislave.

ním v Bratislave na Expozitúru Ministerstva zemedelstva. V tejto veci píše dôležitý list Dr. Zadina, vládny referent pre zemedelstvo v Bratislave svojmu nadriadenému ministrovi Karolovi Práškovovi do Prahy dňa 9.6.1920 pod č. 8028 zem. vo veci potreby reorganizácie Zemedelského referátu Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska v Bratislave. V dlhom liste zdôvodňuje potrebu reorganizácie tohto štátneho úradu, aby ďalej nepodliehal ministrovi pre správu Slovenska, ale priamo Ministerstvu zemedelství v Prahe, to znamená, aby sa osamostatnil a bol riadený priamo ministerstvom. Inými slovami, aby v Bratislave vznikla ministerská expozitúra pod názvom Expozitúra Ministerstva zemedelstva v Bratislave, čo sa v krátkej dobe aj

realizovalo. Na základe týchto dôvodov bol onedlho zrušený Zemedelský referát pri Ministerstve s plnou mocou pre správu Slovenska a vznikla samostatná Expozitúra Ministerstva zemedelstva v Bratislave.

Zanedlho Prezídium Ministerstva zemedelství v Prahe zvolalo pracovnú poradu referentov Expozitúry Ministerstva zemedelstva v Bratislave, ktorá sa konala u nového ministra zemedelství Vladislava Brdlíka v Prahe v dňoch 24.-25.11.1920. Zo zaznamenaného protokolu sa dozvedáme, že porady sa z Bratislavy zúčastnili Dr. Stránsky, Ing. Brandejs, vrchný lesný radca Ing. Bernard, vrchný veterinárny inšpektor Poštołka a ministerský radca Dr. Ing. Horák. Minister Brdlík privítal slovenských referentov Expozitúry Ministerstva zemedelství v Bratislave a povedal, že porada má charakter čisto informačného rázu. Predstavil nového prednostu bratislavskej Expozitúry Kotta, ktorý vystriedal Dr. Zadina a požiadal slovenských referentov, aby predniesli prehľad doterajšej agendy a vykonali návrh najbližších úloh Expozitúry. Dr. Stránsky, prednosta právneho oddelenia bratislavskej Expozitúry žiadal vykonať realizáciu pozemkovej reformy ako z dôvodov hospodárskych, tak i sociálnych. Ing. Bernard, vrchný lesný radca a prednosta lesníckeho oddelenia Expozitúry predniesol doterajšiu organizáciu štátnej lesnej dohliadacej služby, ktorú vykonávajú:

- Na základe zákona z r. 1879 štátne lesné inšpektoráty
- Na základe zákona z r. 1898 štátne lesné úrady (okresné lesné správy) spravujú lesy obecné, urbárske, komposesorátne a iné verejné lesy

V záujme účinnejšieho výkonu štátneho dozoru nad lesmi v zmysle zákona č. 82 Zb. z. a n. zo dňa 17.12.1918 je potrebné zlúčiť doterajšie inšpektoráty a štátne lesné úrady v jeden celok, takže okresné lesné úrady by boli prvým stupňom, župné lesné inšpektoráty druhým stupňom. Tretím stupňom rozhodovania by bolo Ministerstvo zemedelství.

Naliehavou požiadavkou je, aby bývalí maďarskí úradníci, ktorí sa osvedčili behom jedného skúšobného roku ako spoľahliví, boli ministerskou radou čo najskôr podľa návrhu Ministerstva zemedelství so spätnou platnosťou od 1. septembra 1919 menovaní. Predniesla sa tiež sťažnosť na rozdielnu úpravu služobných, menovite naturálnych požitkov medzi úradníkmi štátnej lesnej inšpekcie a na nedostatok bytov a bolo doporučené, aby sa jednotne upravili tieto požiadavky pre všetkých štátnych lesných úradníkov. Minister zemedelství sa tiež pýtal na pomery v slovenskom lesnom hospodárstve, zvlášť pokiaľ ide o ťažbu dreva a ceny dreva a vyžiadal si

Československo s Podkarpatskou Rusou.jpg

od Dr. Ing. Šimana výkaz doposiaľ vyvezeného množstva dreva zo Slovenska.

Pripomínáme si aj storočnicu bývalého **Loveckého ochranného spolku. Prípravná schôdza** založenia nového Loveckého ochranného spolku pre Slovensko sa konala 27.8.1920. Za účasti 34 záujemcov v malej župnej sále v Bratislave sa zvolila prípravná komisia na zvolanie Ustanovujúceho valného zhromaždenia v zložení: predseda generál MUDr. Ján Červíček (1864-1924), podpredseda Andreas Maux, členovia: Jozef Michalovits, Alfréd Sherz, Dr. Ludvík Hradský, Dr. Ján Kuchta a Ludvík Rössler.

Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska schválilo dňa 21.10.1920 pod č.3085/1920

stanovy Loveckého

ochranného spolku. Tento

spolok si po založení

predsaval za hlavné

úlohy boj proti pytlia-

ctvu, zveľaďovanie stavov

zveri a záchranu ohroze-

ných druhov zveri, medzi

ktoré vtedy patrili medveď,

drop a kamzík. Bola to prvá po-

ľovnícka organizácia na Slovensku

po vzniku novej republiky. Ustanovujúce

valné zhromaždenie sa konalo 10.12.1920.

Zúčastnilo sa ho 43 registrovaných členov

a 33 zakladajúcich členov. Bolo zvolené Pred-

sedníctvo v zložení: Červíček (predseda),

Jamnický, Pálffy, Petry, (podpredsedovia),

Sekan, Rössler (tajomníci), Szűtsy, Řivnáč

(pokladníci). Činnosť LOS bola spočiatku

sústredená len v Bratislave, lebo ešte nemal

pobočky – ale napriek tomu si rýchlo získal

na Slovensku autoritu aj tým, že nariadením

č.1498/M adm/V/1921 ministerstvo vydalo

nariadenie na obmedzenie vydávania zbroj-

ných pasov a na lovecké pušky. Ďalším na-

riadením č.1442/7158/adm/V/1922 bol LOS

ustanovený za odborného zástupcu v poli-

cajno – trestných veciach pytliactva.

Ustanovujúce valné zhromaždenie roku

1920 rozhodlo o vydávaní svojho časopisu.

Prvé číslo časopisu Nimród vyšlo 15. júna

1923 v Prešove. Na 16 stránkach, z ktorých

bolo osem v jazyku slovenskom a osem v ja-

zyku maďarskom. Časopis vychádzal dvakrát

do mesiaca, prvým redaktorom bol Ľudovít

Bohrandt. Nimród vychádzal do roku 1932.

Vládna budova v Bratislave – Zemel'ský referát i Expozitúra Min. zemedel'stva.

Pečiatka Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska.

Povojnové drancovanie lesov na Slovensku dosiahol neúnosnú mieru. Bolo nutnosťou vykonať účinný zásah vo forme ochrana lesov pred drancovaním. Ako odpoveď na neutešenú situáciu v povojnovom drancovaní lesov píše minister s plnou mocou pre správu Slovenska Dr. Vavro Šrobár list č. 8245.zem. zo dňa 21.6.1920, ktorý je adresovaný župným úradom v Košiciach, Prešove, Michalovciach a Levoči.

V úvode sa reaguje na sťažnosti, ktoré denne prichádzajú na ministerstvo vo veci pustošenia a drancovania najmä východoslovenských lesov. Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska preto týmto ukladá tamojším župným úradom, aby nasledujúce nariadenie na základe § 115 lesného zákona z roku 1879 čl. XXXI. publikoval a o presné dodržanie so všetkým prostriedkami sa usiloval. (Uvádžame len časť z tohto nariadenia):

- Kto drevo akéhokoľvek druhu do svojho majetku prijíma, vo svojom majetku drží, alebo predáva, je povinný si zaopatriť od majiteľa lesa potvrdenie, ktorým právne vlastníctvo dokázať môže.
- K vystaveniu tohto potvrdenia sú oprávnení len majitelia lesov. Obecnými úradmi vystavené potvrdenia nemajú platnosti.

- Najmutí furmani musia byť opatrení dopravným lístkom od majiteľa lesov, platným len na jeden určitý deň.
- Opravené, prepisované, alebo predĺžené potvrdenia a dopravné lístky sú neplatné.
- Každé drevo, ktorého právnu vlasťnosť terajší držiteľ alebo furman dokázať nevie, bude politickými a policajnými úradmi a orgánmi zhabané a úradne odpredané.
- To isté, čo v tomto nariadení platí o dreve, platí tiež o výrobkoch z neho ako: dosky, šindel, koše, drevenom uhľi atď.
- Prestúpenie predošlých bodov trestané budú okrem zhabania dreva aj peňažitou pokutou od 50-500 korún, alebo väzením od 5-30 dní.
- Vo všetkých lesoch pod 20 rokov veku a v lesných sejbách sa pastva lichvy čo najprisnejšie zakazuje. V starších a v jedinečných prípadoch aj v mladších lesoch je pastva lichvy len na základe úradného povolenia prípustná. Všetky lesné priestupky a krádeže dľa §§ 100-104, potom § 116 zákona z r. 1879 čl. XXXI. spáchané, budú trestané na podkladu trojnásobného zvýšenia tarífov do teraz platných.
- Toto nariadenie vstúpi ihneď do platnosti. Okrem toho buď tiež podriadené hlavnoslužbové úrady vyzvané, aby všetky udania o spáchaných lesných krádežiach a priestupkoch súrne a s príslušnou prísnosťou vybavovali, ale tiež platenie pokút skutočne previedli.

Podpísaný za ministra vládný referent pre zemedel'stvo JUDr. Stránský, okružla pečiatka Ministra Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska.

Ako vidíme, za jediný rok sa na úseku lesného hospodárstva udialo dosť operatívnych i legislatívnych zmien.

Ing. Viliam Stockmann, CSc.

1 Podľa dobových pravidiel slovenského pravopisu rozlišujeme v tej dobe slovenské slovo „zemedel'ský“ od českého slova „zemědělský“, len absenciou háčikov nad „e“.

Hrad Pajštún

Ruka v ruke s aprílom prichádza aj slnečné počasie ako stvorené na prechádzky v prírode. Ak sa rozhodnete pre výlet na západe Slovenska, nemali by ste vynechať hrad Pajštún, ktorý sa nachádza len kúsok od hlavného mesta. Bratislavčania sa tu s obľubou cez víkendy schovávajú pred povinnosťami. Pajštún je totiž ideálnym miestom pre dobitie bateriek. Nechajte sa inšpirovať našim aprílovým tipom z kategórie hrady a zámky na Slovensku. Ako bonus, počas pekného aprílového počasia Pajštún ponúka krásne výhľady, dokonca až na rakúske Alpy.

Poloha

Hrad Pajštún sa vypína nad obcou Borinka v okrese Malacky. Borinka leží asi 20 kilometrov severne od Bratislavy v doline Stupavského potoka na juhozápadnom okraji Malých Karpát. V dedinke je tiež prírodná rezervácia nesúca meno hradu – Pod Pajštúnom. Nachádza sa v katastrálnom území Borinky a mesta Stupava, ktoré je od nej vzdialené iba päť kilometrov. Rezervácia je v správe štátnej ochrany Malé Karpaty.

Dispozícia a stavebný vývoj

Najstaršie údaje o tomto stredovekom hrade pochádzajú zo 16. storočia, kedy bol prestavaný kvôli rastúcemu osmanskému nebezpečeniu. Celý bol postavený v renesančnom štýle, na vtedajšie pomery bol veľmi „moderný“. Okolo hradu bolo opevnenie opierajúce sa o masívny rondel (kruhovú stavbu), na ktorom boli umiestnené delá. V severnej časti opevnenia sa nachádzala polkruhová bašta a vedľa nej hradná brána, ktorá bola oproti zvyšným častiam hradu pomerne zachovalá. Za bránou stál palác so suterénom zahĺbeným do skaly. O podobu hradu sa však najviac zaslúžili Pálffyovci v 17. stor.. Dokončili celé opevnenie a vrcholnú

plošinu na západe uzavreli palác. Kvôli opatreniam a ochrane obyvateľov hradu vybudovali predhradie opevnené sústavou malých báš s delostreleckými pozíciami a jednou veľkou delovou baštou. Predhradie neskôr sprístupnili zaklenutým prejazdom brány vo vysokej vstupnej budove. Zo stavebnej etapy sa na hornej plošine hradu zachovali zvyšky podzemnej cisterny s tehlovým plášťom. Južný palác nad skalnou stenou nemá so svojím minulým vzhľadom nič spoločné, sú tam už len fragmenty muriva. Jedna vec sa však časom nezmenila, ani nezmení. Vtedy z majestátneho hradu a dnes z jeho ruín je nádherný výhľad na Malé Karpaty a južnú časť Záhorskej nížiny.

História

O pôvode hradu Pajštún sa vedú viaceré diskusie. Najpravdepodobnejšie je, že hrad nechal vybudovať Rugerius z Tallesbrunnu, z malej dedinky v susednom Rakúsku, neďaleko rieky Morava v časti nazývanej Marchfeld, v prvej tretine 13. stor.. Dostal nemecké meno *Peilenstein*, čo u nás ľud hneď

poslovenčil na Pajštún. V roku 1390 ho kráľ Žigmund daroval do dedičného vlastníctva Petrovi z rodu grófov zo Svätého Jura a Pezinka. Hrad patril tomuto rodu až do 16. stor., kedy ho dostal do užívania verný prívrženec kráľa Ferdinand I., bratislavský župan Eck Salm. O 40 rokov neskôr si so súhlasom Rudolfa II. Pajštún vymenil so Salmovcami Mikuláš Pálffy. Po jeho smrti mala hrad na starosti vdova Mária Fuggerová a pri dedení majetku pripadol jeho synovi Pavlovi. Tento vzdelaný šľachtic nechal hrad veľkoryso prestavať. Keďže si ho predstavoval v renesančnom štýle, práce zveril najvýznamnejším talianskym staviteľom a umelcom, ktorí v habsburskej monarchii pôsobili. Pajštún si naozaj zažil všeličo, v 18. storočí bol zasiahnutý bleskom, čo spôsobilo obrovský požiar, ale aj napriek tomu, bol stále obývatelný. Osudným sa mu stali až napoleonské vojny. V júni 1809, počas ťaženia proti Viedni, francúzske vojská obsadili Bratislavu a okolie. Hoci hrady v 19. storočí nemali žiaden strategický význam, Francúzi pred odchodom zo Slovenska vyhodili Pajštún do povetria.

Súčasný stav

V súčasnosti sú zachované len hradné budovy okolo ústredného nádvorja, čo však Pajštúnu neuberá na atraktivite a je obľúbeným výletným miestom. Vychádzku na hrad odporúčame začať pri kostole v Borinke, môžete tam nechať aj zaparkované auto. Od kostola stačí sledovať červené turistické značky. Cestou vás budú sprevádzať aj informačné tabule o histórii hradu. Vyššie pokračujte kopcom až kým sa neocitnete na lúke, z ktorej je pohľad na celú Borinku a okolie. Ďalej ku studničke a odtiaľ už len jeden strmý výstup. Do areálu hradu vstupujte južnou bránou. Od kostola sa celý výstup dá bez problémov zvládnuť za 30–40 minút, čiže je vhodný pre všetky vekové kategórie, od starších až po tých najmladších.

Lucia Matejová

Lesnícky náučný chodník Bolešov – Krivoklát

Srdečne Vás pozývame na náš Lesnícky náučný chodník Bolešov – Krivoklát. Nachádza sa v okrese Ilava, v katastroch obcí Krivoklát a Bolešov. Na dĺžke 8,2 km je možné vidieť množstvo prírodných krás. Hneď pri vstupe od obce Krivoklát prechádzame cez nádherný prírodný úkaz – PP Krivoklátsku tiesňavu. Pokračujeme po asfaltovej lesnej ceste stredne náročnej na fyzickú kondíciu, vhodnú najmä pre cyklistov. Prechádzame okolo PP Krivoklátske lúky, ktoré sa oplatí navštíviť najmä v letnom období, kedy sú bohato zakvitnuté najmä desiatkami druhov orchideí. Na trase sa nachádza rozhľadňa s nádherným pohľadom na Vršatské bradlá. V najvyššom bode chodníka, pri horárni Chrástková, v nadmorskej výške 550 m n. m. si môžeme posediť pri altánku, opieť slaninku pri ohnisku a preštudovať viaceré náučných tabúľ. Môžeme sa dozvedieť, že práve v týchto lesoch sa liečil známy barokový básnik Hugolín Gavlovič a napísal tu svoje najznámejšie mravoučné dielo „Valaská škola mravúv stodola“. Asfaltová lesná cesta nás ďalej vedie okolo vápencových brál Kozie rohy a následne k Dračej studni. Tu voda vytvorila najkrajší a najmohutnejší penovco-vo-travertínový útvar v Bielych Karpatoch. Je to prírodná pamiatka s vodopádmi, ktoré vyniknú nielen na jar po roztopení snehov, ale aj v zime, kedy sa tu tvoria krásne ľadové cencúle. Obsahuje množstvo cenných fosílií pravekých mäkkýšov. Po celej trase chodníka môžeme pozorovať, či sa nám v rozvešaných vtáčích búdkach nezahniezdili nejaké spevavce.

Prvá myšlienka o vybudovaní Lesníckeho náučného chodníka Bolešov – Krivoklát vznikla už v roku 2006. Dokončený a slávnostne otvorený bol 28.6.2007 za bohatej účasti detí, dospelých i médií. Na jeseň 2018 prebehla jeho rekonštrukcia za pomoci finančných prostriedkov z Menovitých akcií

Rozhľadňa

plánovaných na rok 2018. Obnovené boli niektoré poškodené tabule a pribudli nám štyri nové. Vynovená je aj rozhľadňa, lavičky a zábradlie k studničke.

Na 21 zastávkach môžu návštevníci vidieť informácie o činnosti lesníkov, lesnom hospodárstve, programe starostlivosti o les, lesnej pedagogike, lesníckej mape, ochrane lesa, hraničnom kopci, snehovej jame, lesníckych znakoch, výchove lesných porastov, lesnej ceste, odvoznom mieste, obnoviteľných zdrojoch energie, o dôležitosti vody v prírode, faune, flóre, vtáctve našich lesov, o horárni Chrástková, Vršatských bradlách, Krivoklátskych lúkach a Dračej studni.

Jana Mjartanová, OZ Považská Bystrica

Informačná tabuľa
Lesná pedagogika

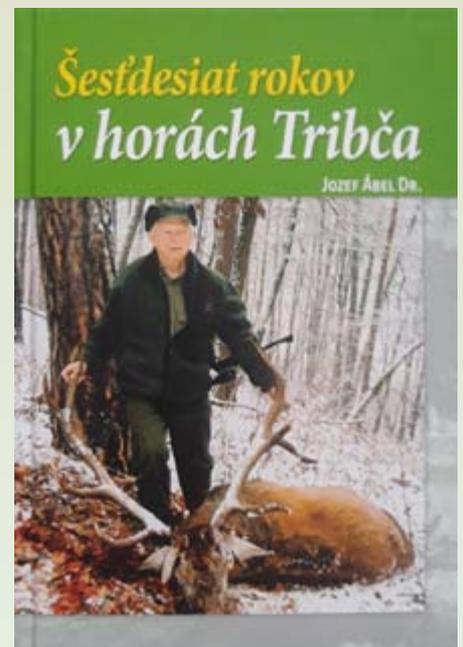

Altánok pri horárni Chrástková

Šesťdesiat rokov v horách Tribča

V tomto čísle nášho časopisu Vám predstavíme knihu, ktorú možno niektorí z Vás dostali do daru priamo od jej autora Dr. Jozefa Ábela. Vydal ju v roku 2017 ako svoju prvú publikáciu.

Na 140 stranách autor popisuje nielen korene a rodinnú históriu, ale tiež svoje začiatky práce lesníka a prvé kontakty s lesníckou prevádzkou. Človek sa má možnosť vrátiť sa v čase do doby, ktorú nemal možnosť sám zažiť. Úvodné kapitoly, nie sú venované len autorovým lesníckym, ale tiež poľovníckym začiatkom a podľa obsahu sú rozčlenené do troch častí „Dohľadávky“, „Príhody s jeleňmi“ a „Zaujímavé poľovačky“.

Nielen pre skúsených poľovníkov je zážitkom čítať príbehy, v ktorých nás autor zaujímavým spôsobom oboznamuje s ich skutočným priebehom bez prikrášľovania. Pri niektorých informáciách sa človeku srdce poteší, iné informácie naopak zarmútia, ako napríklad úryvok o konci kráľa Tribča.

Zaujímavosťou je, že časť knihy venuje aj popisu života iných horárov a poľovníkov z regiónu a svoje miesto na jednotlivých stránkach si vyslúžili aj poľovne upotrebitelné psy, verní a oddaní priatelia a pomocníci lesníkov a poľovníkov. Autenticitu knihe dodáva množstvo fotografií s popismi.

-as-

„Verím, že táto kniha priblíži život lesníka, vyzdvihne dôležitosť a starostlivosť o lesnú zver a povzbudí mladú generáciu, aby si vážila prírodu. Pretože život je pominuteľný, ale náš odkaz sa môže ďalej niesť v šume lístia v korunách stromov alebo v dupote hrých jeleňov.“

Jozef Ábel

Uveríte?

Pľší háj, aj tak by sa dal nazvať porasť liesky obyčajnej, ktorú na ploche dva hektáre vysadila rozrastajúca sa kolónia pľšíkov. I keď sa v rôznych publikáciách dočítate, že pľšík lieskový je samotár, nemusí tomu byť vždy tak. Tento malý tvor má v sebe zakódované isté typy správania. Charakteristickým pre neho je hlavne vyhýbanie sa kontaktu so zemou. Preto často pri zbieraní potravy zvolí dlhšiu cestu po stromoch, prípadne kroch a rastlinách, aby sa vyhol nebezpečenstvu, ktoré na neho číha na zemi. Požiera aj hmyz, vtáčie vajcia, bobule, nektár, kvety a mladé výhonky, no medzi jeho najobľúbenejšie patria lieskové orechy. Vďaka nim si vytvára tukové zásoby na obdobie zimnej hibernácie, prípadne letnej apatie. Je všeobecne známe, že pľšíky prespia väčšinu života.

Nie je jasné, čo v tejto lokalite prinútilo tieto samotárske stvorenia k spolupráci, a ani to, aká je hierarchia v rámci tohto stále sa tvoriaceho spoločenstva. Čo vieme prezentovať, je skutočnosť, že tieto pľšíky si vytvorili vlastnú stratégiu prežitia. Často ich pozorujeme ako systematicky odnášajú čast' vyzbieraných orechov a rozhadzujú ich stále ďalej a ďalej od okrajových stromov. Je to vždy na väčšiu a väčšiu vzdialenosť. V rámci tak vypestovaného lesa si tieto, štyri roky sa dozrievajúce stvorenia budujú hniezda, z ktorých podnikajú svoje „výlety“ za potravou do vzdialenosti 70 m, v rámci ktorých sa podľa odbornej literatúry pohybujú. Aj týmto spôsobom sa podieľajú na zabezpečení dostatku potravy pre budúce generácie v rámci kolónie, nakoľko liesky začínajú prinášať svoju úrodu až po viac ako piatich rokoch.

Zasmejme sa

Nájdí 6 rozdielov

Sudoku

6			3		5
9	3	8			
	5 1			6	
		4 3			7
	8 5	7 1			
4		6 8			
	7		9 8		
		7	4	2	
8	3				6

RECEPTÁR

Jahňacia roláda plnená špenátovo-syrovou plnkou

Šťavnaté mäsko plnené výsostne jarnou plnkou z mladého špenátu, mäty, syru feta a orieškov. Neodolateľný sviatočný obed!

Príprava: 30 min **Úprava:** 150 min **Porcie:** 6

Základné suroviny: 1,5 kg vykostené jahňacie stehno. **Marináda:** 1 ks citrón, 2 strúčiky cesnak, 1 KL rasca mletá, 1 KL oregano, 1 vetvička rozmarín, 1 KL soľ, ½ KL mleté čierne korenie, 100 ml olivový olej. **Plnka:** 100 g píniové oriešky (alebo

iné), 2 PL olivový olej, 1 ks jarná cibuľka (zväzok), 2 strúčiky cesnak, 200 g mladý špenát, ½ hrste čerstvá mäta (pár lístkov), 100 g syr feta, podľa chuti soľ, mleté čierne korenie

Postup: Jahňacie stehno rozprestrieme a hrubšie časti prerežeme nožom do takej hĺbky, aby nám mäsko vytvorilo približne rovnako hrubý plát. Takto vytvoríme zárezy pre lepšie marinovanie a tiež plát mäsa bude stabilnejší a bude sa s ním lepšie pracovať pri finálnom rolovaní.

Na marinádu: do misky odšťavíme citrón a pridáme pretlačený cesnak, rasca, oregano, nasekané lístky rozmarínu, soľ, čierne korenie a všetko prelejeme olivovým olejom. Vymiešame.

Mäso rozložíme na plech a prelejeme marinádou, obrátíme, aby olej a koreniny obalili celý kúsok stehna. Aby bolo mäsko chutnejšie, môžeme ho naložiť do marinády deň vopred. Ale postačí mu aj pol hodinka marinovania, tesne pred samotným pečením.

Na plnku: opražíme oriešky na suchej panvici a vysypeme ich do misky. Panvicu vrátime nad

plameň a na troche oleja začneme smažiť na koleska pokrájanú jarnú cibuľku (aj s vňaťou).

Keď cibuľka zmäkne, pridáme predtlačtený cesnak a takmer okamžite pridáme aj špenát. Zahrievame, kým sa špenát nepodusí a nestratí svoj objem. Potom panvicu stiahneme z plameňa a pridáme nasekané lístky mäty.

Podusený špenát potom presypeme do misky s opraženými orieškami a pridáme medzi prstami podrvený syr (feta). Posolíme, okoreníme a všetko dobre vymiešame na drobnú plnku. Plnku rovnomerne rozložíme na plát mäsa a uistíme sa, že sme ju utlačili aj do jednotlivých zárezov. Mäsko zrolujeme a pomocou povrázku pevne zviažeme do uzavretej rolky či orechu (záleží na rovnomernosti plátu).

Roládu vložíme do pekáča podlejeme vodou, zakryjeme a dáme piecť do rúry vyhriatej na 180°C na dve hodiny. Potom dáme dole pokrievku a pri rovnakej teplote pečieme ešte zhruba 30 minút.

Dobru chuť!

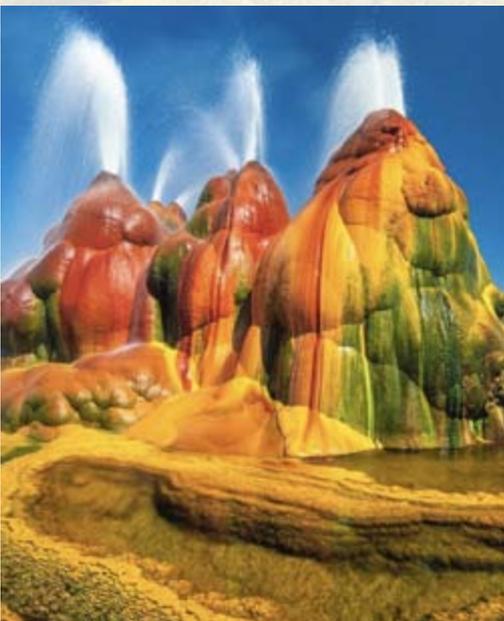
Lietajúci gejzír

„Fly Geysir“ je malý geotermálny gejzír v Nevade, ktorý sa nachádza na súkromnom pozemku a majiteľa z Fly ranču ho sprístupňuje formou trojhodinových prechádzok so sprievodcom.

Zdroj tepla vo Fly Geysir sa pripisuje veľmi veľkej hĺbke odkiaľ voda pochádza a kde sú bežné tektonické zlomy. Prvý gejzír na mieste bol založený v roku 1916, práve vtedy, keď bola vyvrtaná studňa na zavlažovanie vodou. Keď sa našla geotermálna voda blízko bodu vrtu, upustilo sa od prvotného zámeru zavlažovania pozemku. Na mieste vrtu sa následne vytvoril kužeľ uhličitanu vápenatého s veľkosťou 3,0 až 3,7 m. V roku 1964 geotermálna energetická spoločnosť vyvrtala druhú studňu blízko miesta prvej studne, no voda nebola na energetické účely dostatočne horúca. Údajne uzavreli studňu, ale pečať zlyhala. Prietok z druhého vrtu uvoľnil dostatočný tlak, čo spôsobilo, že pôvodný gejzír vyschol. Teplota a chemické zloženie minerálnej vody sú jedinečné. Teplota vody vystupujúcej z gejzíru môže prekročiť 93 °C. Následne sa minerály rozpustené vo vyvierajúcej vode začali ukladať okolo druhého vrtu – gejzíra a vytvorili kužeľe a travertínové bazény.

Gejzír vytvoril viacnásobné kužeľové otvory: kužeľe sú vysoké asi 1,8 m a celý kopec je vysoký 7,6 až 9,1 m. Voda sa neustále vyviera a gejzír dosahuje 1,5 m. Gejzír vytvoril niekoľko travertínových terás a vytvoril 30 až 40 bazénov na ploche 30 hektárov. Voda vyrobená gejzírom obsahuje termofilné riasy, ktoré prekvitajú vo vlhkom a horúcom prostredí a sfarbiajú horniny žiarivými odtieňmi zelenej a červenej.

-as-

Erby s nádychom lesa

Erb obce Sírnik
(okres Trebišov)

Erb obce Bystrička
(okres Martin)

Erb obce Sedliacka Dubová
(okres Dolný Kubín)

Erb obce Silická Brezová
(okres Rožňava)

Erb obce Turčianske Jaseno
(okres Martin)

Erb obce Čakanovce
(okres Lučenec)

Erb obce Slavoška
(okres Rožňava)

Apríl 2020

Životné jubileá

50 rokov

Miroslav Hodoško, vedúci LO, LS Púchov – OZ Považská Bystrica

Ivan Kubačka, vedúci ES, ES Oravský Podzámok – OZ Námestovo

Miroslav Bomba, vedúci LO, LS Revúca – OZ Revúca
Ing. Jaroslav Ferko, referent obchodu – OZ Sobrance

60 rokov

JUDr. Tibor Čajka, referent vnútornej správy – OZ Šaštín
Ing. Peter Chytil, technik, LS Antol – OZ Levice

František Mikula, vedúci LO, LS Dubodiel – OZ Trenčín
Marta Brečková, hlavný účtovník – OZ Vranov nad Topľou

Pracovné jubileá

25 rokov

Ing. Vlastimil Uhlík, riaditeľ – OZ Levice

Ján Kráľovič, vedúci LO, LS Liptovská Osada – OZ Liptovský Hrádok

30 rokov

Michal Dragoš, vedúci LO, LS Spišská Nová Ves – OZ Prešov

Starobný dôchodok

Ing. Marián Končál, referent pestovania – OZ Topoľčianky
Ľudovít Schmötzer, vedúci LO, LS Jasov – OZ Košice

Predčasný starobný dôchodok

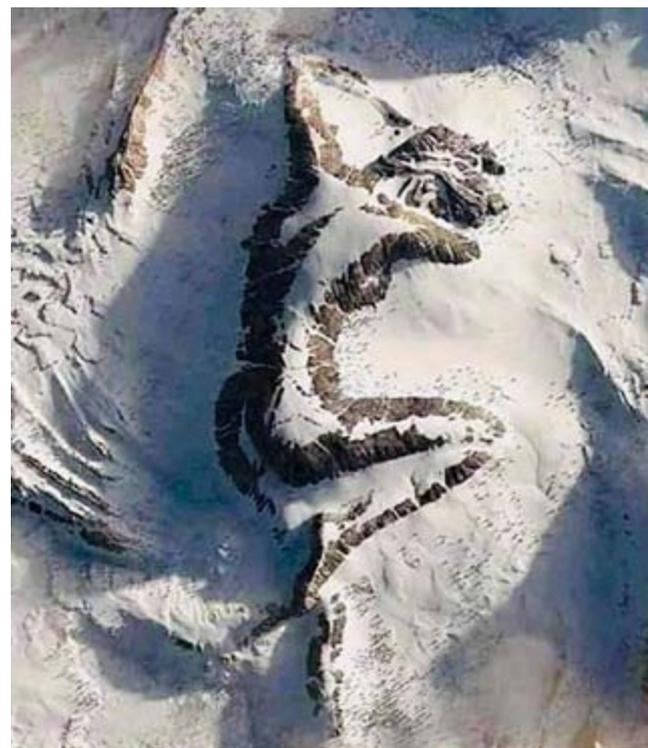
Ing. Peter Ráček, vedúci LS, LS Nitrianska Streda – OZ Topoľčianky

Viliam Záhumenský, vedúci ES, ES Varín – OZ Žilina

Ing. Peter Kudrna, vedúci LS, LS Dobroč – OZ Čierny Balog
Dalibor Lang, vedúci LO, LS Rimavská Sobota – OZ Rimavská Sobota

Ing. Jaroslav Pohly, vedúci LS, LS Hrable – OZ Košice

Mgr. Jana Lásková

Kirgizské hory.

Drevený matrix

Venuje sa téme prázdnoty a na jej stvárnenie si paradoxne vybral materiál, ktorý je s prázdnotou v úplnej opozícii. Prechod Paula Kapteina k využitiu tradičného materiálu vo svojej figuratívnej tvorbe je reakciou na potrebu okamžitého uspokojenia duše, ktoré mu neposkytol digitálny vek. „V dreve som sa snažil objavovať to, čo mi virtuálny svet neposkytuje a vtedy som si uvedomil, že virtuálny svet je samota vytvorená na zaplnenie samoty, a to sa snažím zhmotniť vo svojej tvorbe. Preto sa moja tvorba momentálne tematicky orientuje na prázdnotu a čas. Prostredníctvom prezentovaných sôch sa snažím vyjadriť stav, v ktorom sa aktuálne nachádzame a zároveň proces ako sa tento stav dá prekonať. V Zen-budhizme existuje teória, ktorá naznačuje, že myšliaca myseľ je viazaná na čas, a preto ignoruje prítomnosť – to čo sa deje práve teraz, zatiaľ čo západná filozofia naznačuje, že prítomnosť vôbec neexistuje. A práve toto sa snažím zhmotniť,“ vysvetľuje s úsmevom a špecifikuje: „Moja tvorba sa zaoberá dvoma stratégiami narušenia časového toku. Prvú možno považovať za mentálny stav, ako spôsob sedenia mimo času (meditáciu), zatiaľ čo druhá sa týka porúch, ktoré napríklad prirovná k naťahovaniu magnetofónovej pásky počas jej prehrávania.

Paul študoval sochárstvo na umeleckej škole a promoval v roku 1999, no až do roku 2010 sa sochárstvu takmer vôbec nevenoval. V náčrtoch k svojim sochám sa snaží deformáciou niektorej časti postavy načrtnúť jej budúci pohyb, pričom ostatné časti ostávajú statické... to vytvorí dojem celkovej deformity. Nejde o žia-

den strašidelný humor, ktorým by sme mohli autorovi sôch prisúdiť. Paulovi to umožňuje vyjadriť myšlienky človeka rozmyšľajúceho nad nasledujúcim pohybom. Tým vyjadruje, že človek nerozmýšľa o stave aktuálnom ale vždy plánuje nasledujúce činnosti.

„Vyhovuje mi, že rezbárstvo ako proces je pomalé a vo všeobecnosti je v protiklade so súčasnou potrebou okamžitej reakcie. Každý mojej soche venujem v priemere šesť týždňov a pri tvorení každej sa zlepšujem. Stále hľadám smer, ktorým sa chcem uberať. Stále to definujem a stále vlastne nevidím koncový bod. Moje diela sú samé o sebe rokovaniami o čase, sprostredkované syntézou odlišných časových javov. Snažím sa sochami z tvrdého dreva vyjadriť rozpor pohybu myšlienok s nehybným stavom tela, s prídavkom osviežujúceho humoru.“ Usúďte sami.

-as-

